"TÜRKÇE-FARSÇA MANZUM SÖZLÜKLERDEN TUHFE-İ VEHBÌ (METİN)"

Atabey KILIÇ*

Özet
Klâsik Türk Edebiyatı sahasında manzum eserler arasında üzerinde çalışılmayı bekleyen alanlardan birisi de manzum sözlüklerdir. Manzum sözlükler son zamanlarda gerek kendilerini tanıtır nitelikte yazılar, gerekse metinlerinin neşri suretiyle dikkat çekmektedir. Bu eserlerin bir kısmı yazıldıkları dönemde sıbyan mekteplerinde ders kitabı olarak okutulmuş, bir kısmına ise daha sonraki yıllarda şerhler yapılmıştır. Hatta bu eserlerin önemli olanlarından bir kısmı bir mecmua içerisinde bir araya getirilmiştir. Bu mecmualardan biri de Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlıdır. Bu çalışma çerçevesinde, daha önce bazı kaynaklarda hakkında belli ölçüde bilgi verilmiş bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin metnini, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlı bulunan manzum sözlük mecmuasının 1b-39b varakları arasında yer alan nüshasından hareketle bilim dünyasının istifadesine sunmaya çalışacağız.
Anahtar Kelimeler : Manzum Sözlükler, Tuhfe-i Vehbî, metin neşri

Abstract
One of The Turkish-Persian Verse Dictionaries: Tuḥfe-i Vehbī (Text)

In Classical Turkish Literature verse dictionaries are the books which are waiting for being studied. Nowadays it is common to introduce and present these verse dictionaries. Some of verse dictionaries were used as a textbook in primary schools and commentary texts were written on some of them. Also some an important number of them were collected in mecmuas. One of this mecmuas is recorded with number 4026 Library of Konya Mevlânâ Museum. In this paper we aim to introduce Tuhfe-i Vehbî which takes place in this mecmua between 1b-39b.
Keywords : Verse Dictionaries, Tuhfe-i Vehbî, text publishing

Tuhfe-i Vehbî Türkçe- Farsça manzum sözlükler[1] arasında Tuhfe-i Şâhidî'den sonra en fazla ilgi görmüş olan sözlüklerimizdendir. Adının da işaret ettiği üzere eser,

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü KAYSERİ atabeykilic@gmail.com

[1] Manzum sözlükler için şu kaynaklara bakılabilir: Ali Alparslan, *Manzum Lûgatler ve Tuhfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi*, (Mezuniyet Tezi), İstanbul 1946-1947; Turgut Karabey-Numan Külekçi, *Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*, Erzurum 1990; Adnan Karaismailoğlu, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzî", *Millî Kültür*, sayı: 74, Temmuz 1990, s. 60-61; Cemal Muhtar, *İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferişteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1993; Ahmet Hilmi İmamoğlu, *Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şahidi'nin Sözlüğü (İnceleme-Metin),* (Basılmamış doktora tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1993;

Sünbülzâde Vehbî (ö. 1809) tarafından kaleme alınmıştır.[2] Tuhfe, 882 beyitten oluşmaktadır. Eser, besmelenin ardından mesnevî tarzında kaleme alınmış 93 beyitlik bir hamdele, salvele ve sebeb-i telifle başlar. Sözlük kısmı 58 kıt'adan oluşmaktadır. Sonda 201 beyitten oluşan Istılâhat-ı Acem başlığını taşıyan mesnevî de yer almaktadır.[3] Tuhfe-i Vehbî'nin pek çok yazma nüshası bulunmaktadır. Bizim bu çalışma ile amacımız Tuhfe-i Vehbî'nin metnini neşretmek olduğundan, eser ve nüshaları hakkında ayrıca bilgi vermeyeceğiz. Eserin ilk baskısı müellif henüz hayattayken 1798 yılında yapılmıştır. Seyfettin Özege'ye göre Tuhfe-i Vehbî 1798-1909 yılları arasında 59 defa basılmıştır.[4]

Bu çalışma çerçevesinde, daha önce bazı kaynaklarda hakkında belli ölçüde bilgi verilmiş bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin metnini, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlı bulunan manzum sözlük mecmuasının 1b-39b varakları arasında yer alan nüshasından hareketle bilim dünyasının istifadesine sunmaya çalışacağız.[5] Edebiyatımız, özellikle de sözlük bilimi ve çocuk edebiyatı için önemi gözardı edilemeyecek kadar fazla olan Tuhfe-i Vehbî'nin metnini daha fazla geciktirmeden transkripsiyon harfleri ile ortaya koymak gerektiği de âşikârdır. Adı geçen nüshaya dayanarak Tuhfe-i Vehbî'nin metnini neşrederken bazı hususlara da özellikle dikkat ettik. Bunlardan birincisi, nüshanın rivayetini hemen hemen her defasında aynen kabul

---

Yusuf Öz, *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler,* (Basılmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996; Atabey Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", *12-13 Nisan 2001 Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildiriler,* c. I, Kayseri 2001, s. 441-447; Atabey Kılıç, *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin*, Laçin Yayınevi, Kayseri 2001; Mehmet Kırbıyık, "Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı: 11, 2002, s. 184-200; Necmettin Yurtseven, *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si,* (Basılmamış doktora tezi), Ankara 2003; Ahmet Kartal, *Tuhfe-i Remzî*, Ankara 2003; Mehmet Dursun Erdem, "Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması", *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 178-189; Abdülkerim Gülhan, "Manzum Sözlük Nazmü'l-Leâl'in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi,* 11-12-13 Kasım 2005 Manisa; Atabey Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği Ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübḥa-i Ṣıbyān", *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu 6-7 Mayıs 2005 Urfa, (haz. Eyüp Azlal, Necmi Karadağ, M. Emin Karahan)*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa 2006, s. 186-189; Atabey Kılıç, "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında", *Mevlana, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu,* 30 Eylül-01 Ekim 2006 Manisa.

[2] Yusuf Öz, "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", *İlmî Araştırmalar Dergisi 5. S.*, s. 220. Ömer Faruk Akün "Sünbül-zâde Vehbî", *İA. XI*, İstanbul 1979, s. 238-242.

[3] Yusuf Öz, Tuhfe-i Vehbî Şerhleri, s. 220.

[4] M.S.Özege, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu IV. Cilt*, İstanbul 1977, s. 1877-78.

[5] Bu mecmua için bkz. Atabey Kılıç, "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında", *Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim 2006, MANİSA.

ettik. Burada yaptığımız tenkitli neşir olmamakla beraber, elimizde bulunan 1256/1840 tarihinde Matbaa-i Dârü'l-Hilâfetü'l-Aliyye ve 1284/1868 tarihinde Matbaa-i Âmire'de basılan nüshalardan metin kontrolü için istifade ettik. Metinde yer yer karşılaştığımız bazı eksiklikleri ve müstensihten kaynaklanan ufak tefek yanlışları bahsi geçen nüshalarla mukayese ettikten sonra tamir yoluna gittik. 4026 numaralı nüshada bulunmayan, fakat vezin ve anlam gereği olması gereken kelime veya ibareleri diğer nüshalarla teyit ettikten sonra metinde [] işaretinin içerisinde göstermek suretiyle verdik. Yazmada gördüğümüz derkenar kabîli metinleri de dipnot hâlinde vermeye çalıştık.

[1b] **Tuḥfe-i Vehbī**

Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm

(Feilâtün mefâilün feilün)

1 Ḥamd-i bī-ḥadd o kerem-fermāya
Ki anuñ niʿmetidür bī-ġāye

2 Ḳıldı ez-cümle o Ḫallāḳ-ı Kerīm
Ḥażret-i Ādeme esmā taʿlīm

3 Şān-ı Mūsāya idüp hem tekrīm
Ḳıldı ẕātına iżāfetle kelīm

4 Hem Süleymānı o ʿAllām-ı Laṭīf
Manṭıḳu'ṭ-ṭayr ile ḳıldı talṭīf

5 Ḥikmet ü ḳudreti ile ʿĪsā̱
Ṭıfliken oldı beşikde gūyā

6 Nevʿ-i insānı hem ol Bī-enbāz
Eyledi nāṭıḳa ile mümtāz

7 İḫtilāf-ı ṣuver ü elsineden
Niçe ḥikmetleri vardur rūşen

8 Şuʿarā elsinesin ol Mennān
Ḳıldı miftāḥ-ı der-i genc-i nihān

9 Hem Resūline hezāran ṣalavāt
Ki odur efṣaḥ-ı erbāb-ı luġāt

10 Luṭfıdur[6] vaḥy-i Ḫudāvend-i ʿAlīm
Ne güherdür o kerīm ibn kerīm

11 ʿĀlemīne sebeb-i raḥmetdür
İns ü cinne ne büyük niʿmetdür

12 Nāzil oldı aña Ḳurʾān-ı Celīl
Ki ider şānına ʿālem tebcīl

13 Gerçi kim şiʿr degildür o kelām
Naẓm-ı şāʿirde ne mümkin o niẓām

14 Fehm idüp mertebe-i iʿcāzın

[6] "Nuṭḳıdur" matbû

İşidüp hüdhüde-i āvāzın

[2a] 15 Ebkem oldı fuṣaḥā-yı ʿAdnān
Ḳaldı ḥayran büleġā-yı Ḳaḥṭān

16 Eyledi müddeʿiyānı mülzem
Cümlesi ʿacz ile olmuş müfḥam

17 Olsun aṣḥābına ṣad gūne selām
Ki anuñ her birisi ehl-i kelām

18 Biri ez-cümle cenāb-ı Ḥassān
Naẓmını ʿālem ider istiḥsān

19 Biri hem Kaʿb-ı belāġat-pīrā
Kaʿb-ı beyne'l-füṣaḥā pek aʿlā

20 Cümlesi ehl-i ḥadīs̱ ü tefsīr
ʿİlm ü irfānıla bī-mis̱l ü naẓīr

21 Umaram kim olıcaḳ rūz-ı cezā
Olalar Vehbi-yi zāra şufaʿā

22 Baʿde-zā basṭ-ı maḳāl eyleyelüm
Sebeb-i naẓmı nedür söyleyelüm

23 Çünki bu ʿabd-i żaʿīf-i aḥḳar
İtdi Īrāna sefāretle sefer

24 Eyleyüp devr-i Revān u Ṣıfahān
Çoḳ maḳāmātını ḳıldum seyrān

25 Tā Nihāvend ü ʿIrāḳa gitdüm
Hep uṣūl ile temāşā itdüm

26 ʿAzm idüp tā-be-diyār-ı Şīrāz
Ḫᵛāce Ḥāfıẓ ile oldum hem-rāz

27 Şuʿarāsı ile ṣoḥbet iderek
Şiʿr ü inşā revişinden giderek

28 Keşf ü ḥall itmişidüm niçe luġāt
Var imiş bizde meger çoḳ ġalaṭāt

29 Fārsī anlara maḫṣūṣ zebān
Iṣṭılāḥātı daḫı bī-pāyān

30 Başḳadur niçe luġatlarda meʾāl
Ġayrı gūne olunup istiʿmāl

31 Fārs iḳlīmine düşmiş Şīrāz
Aña mensūb o zebān-ı mümtāz

32 Iṣfaḥānīlerüñ elfāẓı Derī
Pehlevīnüñ daḫı Şīrāz yeri

33 Çün o ıḳlīmi idüp geşt ü güẕār
Çoḳ zamān itmişidüm mekṡ ü ḳarār

[2b] 34 ʿAbeṡ olmaya diyü bu seferüm
Ḳalmaḳ ümmīdi ile bir eṡerüm

35 Ki idem saʿy-ı belīġ-i mevfūr
Dāʾimā ḫāṭıra eylerdi ḫuṭūr

36 Yādgārum ola her maḫdūma
Yazayım bir luġat-ı manẓūme

37 Oḳıya hem veled-i āgāhum
Ömrümüñ ḥāṣılı Luṭfullāhum

38 Līk nā-būd idi ḳadri hünerüñ
Yoġıdı ḳıymeti dürr ü güherüñ

39 Yek-ʿayār olmış idi āhen ü zer
Nāsire ḳalmış idi naḳd-i hüner

40 Ḫas ü ḫār ile ber-ā-ber idi gül
Ayaḳ altında yaturdı sünbül

41 Gülşen-i ġamda idüp nāle vü zār
Peyrev-i zāġ-ı siyeh idi hezār

42 Güherin gösteremezdi üstād
Yoġıdı ḳadrine anlar naḳḳād

43 Bu sebebden dil-i nā-şād u ḥazīn
Genc-i miḥnetde idüp āh u enīn

44 Bī-mecāl olmışıdı güftāra
Ṣanki ebkem idi ol bī-çāre

45 Nā-gehan luṭf-ı Ḫudāvend-i Celīl
Ḳıldı aḥvāl-i cihānı taḥvīl

46 Virdi dünyāya ʿaceb ḥüsn-i niẓām
Ehl-i dil zümresi mesrūr u be-kām

47 Buldı ḳadriñ yine kālā-yı hüner
İʿtibār eyledi naḳḳād-ı ḳader

48 Yaʿnī bir Āṣaf-ı ʿālī-şānı
Ṣaf-der-i Cem-Ḥaşem-i devrānı

49 Zīver-i ṣadr u vezāret itdi
Mesned-ārā-yı ṣadāret itdi

50 Devlete ẕātı ile geldi şeref
Görmemiş miẟlini emcād-ı selef

51 Maḫlaṣ-ı pāki gibi ḫulḳı Ḥamīd
Necm-i mesʿūdı gibi ẕātı saʿīd

52 Yaʿni hem-nām-ı Ḫalīlü'r-Raḥmān
Ki odur maẓhar-ı ʿadl ü iḥsān

[3a] 53 Ḳıldı ḫāṣiyyet-i ismi te'ẟīr
Niʿmeti eyledi bu ʿālemi sīr

54 İsmi maḫlaṣla odur ṣad-der-ṣad
Böyle remz itmiş anı ehl-i raṣad

55 Hem odur nāẓım-ı dīn ü devlet
Buldı vaḳtinde cihān emniyyet

56 Ṣāḥib-i seyf ü ḳalem ehl-i kerem
Maʿden-i dāniş ü pür-cūd u himem

57 Oldı devrinde be-kām u şādān
Zümre-i ehl-i dil ü nükte-verān

58 Böyle ḳadr-i hüner olduḳda mezīd
Geldi bu bendeye de şevḳ-ı cedīd

59 Eyleyüp yaʿni bu naẓmı inşā
Ḫāk-i dergāhına itdüm ihdā

60 Ki meḫādīm-i kirām-ı güheri
İdeler gāhi iḥāle naẓarı

61 Ol şerefle bula Tuḥfem şöhret

İşidenler ide meyl ü raġbet

62 Ne meḫādīm-i mekārim-perver
Ne giran-māye muʿallā-gevher

63 Neyyirīn-i felek-i ʿizz ü şeref
Mihr ü meh gibi iki ḫayr-ḫalef

64 Ḳurre-i aʿyün-i rūşen-naẓarān
Her biri merdümek-i çeşm-i cihān

65 Biridür ʿĀrif ü bī-mis̱l ü naẓīr
Birinüñ maḫlaṣı Nūrī-yi münīr

66 Biri ḫurşīd-i cihān-ārādur
Birisi bedr-i felek-pīrādur

67 İkisi biri birinden aʿlā
Ne ṣadefdür güher-i bī-hemtā

68 Dāʾimā devlet ile rifʿat ile
Vālid-i mācid-i pür-himmetile

69 Olalar ḥıfẓ-ı İlāhīde maṣūn
ʿÖmr-i iḳbāl-i ebed-rūz-efzūn

70 Ḳadr-i Tuḥfem de bülend olsa sezā
Anlaruñ nāmına itdüm inşā

71 Silk-i maʿnāda ne ḫoş dürr-i naẓīm
İtmemiş mis̱lini kimse tanẓīm

[3b] 72 Yazmadum vezn-i rekīk ü nādir
Tā ola ḥıfẓına herkes ḳādir

73 Eyleyüp gāhi mürāʿāt-ı naẓīr
Gāhi eżdādıla ḳıldum taʿbīr

74 Hem yazıldı niçe tecnīs-i selīs
Niçe īhāmıla telmīḥ-i nefīs

75 Anı evvel oḳıyan ṭıfl-ı aṣīl
Nükte-i şiʿrde eyler taḥṣīl

76 Ṭabʿa elbette leṭāfet getürür
Ḥüsn-i taʿbīre selāset getürür

77 Gösterüp baʿż-ı maḥalde terkīb
Aḥsen-i vechile ḳıldım tehẕīb

78 İrtikāb itmedim aṣlā merhūn
Oḳıyan olmaya tā kim maġbūn

79 Luġatın tercemesi yanında
Yir ider ehl-i dilüñ cānında

80 Yaʿni vażʿ-ı raḳama ḥācet yoḳ
Böyle zaḥmet çekecek ḥālet yoḳ

81 Fārsī vü ʿArabī lafż-ı keṡīr
Ki ola elsinede şöhret-gīr

82 Cāy-ı Türkīde idüp istiʿmāl
Eyledüm anlar ile keşf-i meʾāl

83 Müşterek baʿż-ı luġāt-ı rengīn
Yazılup itmedüm ammā taʿyīn

84 Fehm ider anları erbāb-ı kemāl
Ṭaʿn u teşnīʿ ide ṭursun cuhhāl

85 Eyledüm ḥarf-i hecāda tertīb
Oḳur ebced gibi her ṭıfl-ı edīb

86 Yazdıġım lafż-ı dil-ārā ekṡer
Şiʿr ü inşāya muvāfıḳ gevher

87 Niçesin ḥāṣıl-ı maʿnā̱ yazdum
Iṣṭılāḥ üzre ne raʿnā yazdum

88 Yaʿni vardur niçe raʿnā maʿnā
Baḳma ferhenge bulunmaz zīrā

89 İtmemiş gerçi luġatlar taṣrīḥ
Eyledüm cümle ʿAcemden taṣḥīḥ

90 Yaḳışur gevher-i Īran dir isem
Sürme-yi ehl-i Ṣıfāhan dir isem

[4a] 91 Nām-ı vālāsı ola dünyāda
Tuḥfe-i Vehbi-i Sünbül-zāde

92 Oḳuyandan budur ancaḳ meʾmūl
Ki ide ḫayr-duʿāyı mebẕūl

93 Ḥıfẓ ide sehv ü ḫaṭādan Mevlā
Ḥasbünallāhu teʿālā ve kefā

Ḳıṭʿa-i Şerʿiyye Der-Ḥarf-i Elif Ez-İbtidā

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

94 Tañrı adı Şīzer ü Şebzīr ü Yezdān u Ḫudā
Yaradıcı Āferīnende Büzürgī Kibriyā

95 Vaṣfıdur Perverdgār u Kirdgār Āmurzgār
Hem daḫı Pāyende Bāḳīdür Hemīşe Dā'imā

96 Görici Bīnā vü Dānā Bilici Ulu Büzürg
Merḥametlü Mihrban Pādāş u Ḫayrıla Cezā

97 Rızḳ rūzī anı irişdirici rūzī-resān
Şükr ü ḥamd oldı sipās u rāstā medḥ ü s̱enā

98 Ṭoġru sözlü rāst-gū Vaḫşūr u Peyġam-ber Resūl
Hem Muḥammeddür sütūde ber-güzīde Muṣṭafā

99 Yaz nüvīs oḳu bi-ḫᵛan Ḳur'an Nevī çalış bi-gūş
Diñle bişnev añla der-yāb oldı şud lāyıḳ sezā

100 Merdüm ādemdür civan-merdī seḫāvet vir bi-deh
Īzedī Ḥaḳ yolına virgi maḥallinde be-cā

Uçucı perrende olmışdur melek adı sürūş
Hem inanmaḳ bāverīden lāyıḳ u cā'iz revā

Kīş milletdür şerīʿat rāh-ı din rūze oruç
Hem yegāne-gūy mü'mindür dürūd oldı duʿā

Mescide mezket dinür daḫı eẕan bang-i namāz
Di imāma piş-namāz u hem uyulmış pīşvā

Cāhile nā-dan mürāyī ṣūfiye sālūs di
[4b] ʿİffet ehli pāk-dāmen ehl-i taḳvā pārsā

105 Rüsteḫīz oldı ḳıyāmet cennete dirler behişt
Dūzaḫ olmışdur cehennem adı ḳurtulmış rehā

Fāʿilātün fāʿilātün veznidür baḥr-ı remel
Eyle ʿilmüñle ʿamel tā olmaya saʿyuñ hebā

Ḳıṭʿa-i Dil-keş ü Pür-Cünbiş ü Ḫūb u Raʿnā

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Boy [u] ḳad ṭoġru sehī pek yaḳışıḳlu zībā
Ṣalınup gezme ḫırām u yüce oldı bālā

Ḥareket cünbiş [ü] reftār ṣalınmaḳ yürimek
Dil-berüñ cilvesidür nāz u girişme tībā

Göñül eglencesi maḥbūba dil-ārām dinür
Yaʿni yektā yalıñuz bir eşi yoḳ bī-hemtā

Dindi sāzendeye rāmişger ü ṭanbūra setā
Irlamaḳ naġme ile oldı sürūd u ḫınyā

Beñzemek mānden ü hem öyle dimekdür ḳalmaḳ
Mis̱li mānend gibidür mes̱eládur gūyā

Bād olsun ola bāşed ne-şeved olmaz hem
Verne yoḫsa belī ārī ʿacebādur āyā

Rūz gündüz bugün imrūz geçen gün dīrūz
[5a] Şeb gice bu gice imşeb daḫı yarın ferdā

Şüste yıḳanmışa ḥammāma dinür germ-ābe
Derlemişdür daḫı ḫoy-kerde vü īrā zīrā

Peşm yüñ penbe pamuḳ nerm daḫı yumşaḳdur
Seng ṭaş saḫt[7] ḳatı mermere dirler ḫārā

Oldı āyende gelici vü revende gidici
Reft gitdi gelür āyed hem ayaḳdaş hem-pā

Fāʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Eyle taḥṣīl-i hüner tā ola ḳadrüñ aʿlā

Ḳıṭʿa-i Zībende-i Rengīn-edā

(Müfteilün müfteilün fâilün)

Baña merā saña turā siz şumā
Ben men ü biz mā vü aña merverā

Sen tu merev gitme vü binşīn otur
Er birevī gider iseñ gel biyā

[7] “Miḥnet” matbû

Böyle çunīn öyle çünān çün gibi
Çīst nedür ān o niçün çirā

Ḳanḳı kudām ūst odur īn budur
Kīst dimek kimdür o ḳanda kücā

Niçe çi-sān miṡlī besān bil bidān
Bes yitişür niçe besī vü besā

Düşkün olan ʿāşıḳa üftāde di
Daḫı göñül ḳapucıdur dil-rübā

Duḫt ḳıza bekciye pervāk di
Ḫādim aġadur daḫı ḫᵛāce-serā

Zengin olan şaḫṣa tüvanger dinür
Behre naṣīb oldı dilenci gedā

Ḫāne-i dervīş faḳīrüñ evi
Eski ḥaṣīr anda kühen-būriyā

[5b] Aşcıya aş-pez di yimek ḫordenī
Sīr ṭoḳ aç gürsine vü nā-şitā

Pek iyü ḥalvā imiş efrūşe hem
Şule lapa tefşiredür baḳlavā

Diñler iseñ nuṣḥ iderem ben saña
Ger şinevī pend kunem men turā

Müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün
Ehl-i meʿārifle görüş dāʾimā

Īn-Ḳıṭʿa-i Bā-nükte-i Zībā Çün Gül-i Ṣād-āb

(Mefʿûlü mefâîlü mefâîlü feûlün)

Teşne ṣuṣamış ḳanmış olandur daḫı sīr-āb
Ferkend silüñ yardıġı yir sil ṣuyı seyl-āb

Şīre di üzüm ṣuyına hem bekmeze dūş-āb
Bal şehd dinür şerbete şehd-ābe vü şehd-āb

Gülzār u gülistan güli çoḳ yir daḫı gülşen
Di çayıra merġ u ter ü tāze ise ṣād-āb

Şehvār dinür pād-şehe lāyıḳ olana

Leẕẕetlü ṣu ḫōş-āb iyü incü dür-i ḫōş-āb

Cūy ırmaġa di āb-ı revan yaʿni aḳar ṣu
Tīre bulanıḳdur daḫı ḥavżuñ dibi pāy-āb

Ser-geşte başı dönmişe di dönmege geşten
Deryāda ṣuyuñ dönmesi çevrindisi gird-āb

Āteşde o ḥayvan ki gezer adı semender
Dirler ṣu ḳuşından ḳaza baṭ ördege murġ-āb

[6a] Māhī balıġuñ adı şināver daḫı yüzgeç
Ġavṭa ṣuya ṭalmaḳ ṣularuñ ṭalġası ḫīz-āb

Dāreşkene maʿnāsı Süleymānī dimekdür
Ferrār gürīzende cıva jīve vü sīm-āb

Göz yaşına di eşk ü sirişk aġlama girye
Giryan dimek aġlayıcıdur ḳanlu ṣu ḫūn-āb

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Beñzer o nuḳūşa bu cihan kim ola ber-āb

Ḳıṭʿa-i Çün Mihr ü Meh Pertev-fezā-yı Īn-Kitāb

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Āsman gökdür güneş ḫurşīd ü mihr ü āf-tāb
Yıldız aḫter māh ay aydınlıġıdur māh-tāb

Uyanıḳ bī-dār ımızġanmış ġunūde uyḳu ḫᵛāb
Uyumış ḫᵛābīde dünki gice dūş u düş de ḫᵛāb

Heybet ü ḥaşmet şükūh aʿlā dimek vālā imiş
Cāh manṣıbdur murādına irendür kām-yāb

Tāb ṭāḳat pīç büklümdür ṭolaşıḳdur daḫı
Iṣṭılāḥ olmış dinür fikr ü telāşa pīç ü tāb

Fāş ẓāhirdür ḫaber maʿnāsı peyġām u peyām
Oldı pürsīden suʾāl itmek daḫı pāsuḫ cevāb

[6b] Bulaşıḳ ālāyiş ālūden bulaşmaḳdur daḫı
Ḫāliṣ ü ṣāfī vü ḫāṣuñ oldı hep mefhūmı nāb

Āremīden diñlenüp eglenme ṣabr oldı şekīb
Pek yilüp gezmek tek-ā-pū yaʿni ivmekdür şitāb

Āb-gīr olmış ṣu cemᶜ oldıġı yir tāl-āb hem
Āsyāgerdür degirmenci degirmen āsyāb

Dest-i ḫōşumdur getürdüm ḫıṭṭa-i Īrāndan
Kāle-i mülk-i ᶜAcemdür bu kitāb-ı müsteṭāb

Ḳıṭᶜa-i Nādire-i Ḫūb-Edāy u Nā-yāb

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Āb-yār oldı ṣuvarıcı ṣusuzdur bī-āb
Ṣu aḳup ṭoldıġı yir daḫı sitaḫr u gūl-āb

Ḥaḳ ḳuşı murġ-ı şeb-āvīz ayaġından aṣılur
Yarasa şeb-pere yıldız böcegidür şeb-tāb

Giceden ḳalma şebīne gicelik oldı şebī
Uyḳunuñ evveli maᶜnāsına olmış ser-i ḫᵛāb

Reh-revan yolcılara dindi dü-esbe ulaġa
Yaᶜni ayaġı üzengide dimek pā-ber-rikāb

Nā-bedīd oldı belürsiz yoḳ olandur nā-būd
Bulunur ise de pek az bulunandur nā-yāb

[7a] Marġazan dindi mezār adına hem gūristān
Ḳaba yapılmış olan türbeye dirler gūrāb

İyü söz cümlesi de diñle çevirme yüziñi
Hemegī nīk süḫan gūş kun u rūy metāb

Ḳıṭᶜa-i Dil-Pesend ü Revnaḳ-yāb

(Feilâtün mefâilün feilün)

Ṣu gibi çölde kim görine serāb
Dindi gūr-āb hem nümāyiş-i āb

Şermsār utanan ḫacl gibidür
Perdegī ol kim ola ehl-i ḥicāb

Peçedür çeşm-bend ü çeşm-āvīz
Hem ayāzī dimek daḫı o niḳāb

İḥtilām olmaġa dinür gūş-āb
Hem ḫayālātı gicenüñ gūş-āb

Nā-tuvan dinilür żaʿīf olana
Ḳuvveti ḳalmayan daḫı bī-tāb

Cāhil ü müflis olan bī-māye
Müterādif anuñla ḫāne-ḫarāb

Kāse-līs ol çanaḳ yalayıcı kim
Ṭalḳavuḳluḳda ola şöhret-yāb

Bu sözi söylerem saña añla
Īn suḫanrā begūyemet der-yāb

Fāʿilātün mefāʿilün feʿilün
Düşmenüñdür görüşdigüñ aḥbāb

Ḳıṭʿa-i Bü'l-ʿaceb Ez-niʿmet-i Rab

(Feilâtün feilâtün feilün)

Ne güzel yaʿni zihī efid ʿaceb
Daḫı şāyeste vü şāyān enseb

Oldı çesbān u münāsib dimege
Yaraşıḳlı dime mefhūmı sebeb

Fārsīde daḫı müstaʿmeldür
Arabīde çeñe altı ġabġab

Heme dinse dükeli dir Etrāk
Esrü dir Çaġatāy yaʿnī heb

[7b] Herze-gū ol ki sözi şaçma ola
Lāf maʿnāsı güzāf u daḫı keb

Duḫt-ı rez duḫter-i rez bāde dimek
ʿArabī tercemesi binti ʿineb

Oldı teb-ḫāle girīven ü uçuḳ
Ditremek lerze dinür sıtmaya teb

Saʿy güşiş oḳumaḳdur ḫᵛānden
Ḫᵛāce üstād debistan mekteb

Fāiʿlātün feʿilātün feʿilün
Sebeb-i rifʿat olur ʿilm ü edeb

Ḳıṭʿa-i Tā-be-Felek Çün Meh-i Tābende-Ruḫsat

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Viresi oldı pesā-dest ü peşīn pīşā-dest
Teng-destān zügürdler eli boş bād be-dest

Daḫı peyveste vü hem-vāre vü hemāre dāʾim
Ulaşup birbirine muttaṣıl oldı peyvest

Meclise bezm di ṭurma içe iç nūş-ā-nūş
Hem edebsizlik iden ser-ḫoşa dirler bed-mest

Ḳalḳdı ber-ḫāst heman pek ʿacele itdi terāḫt
İçerü geldi der-āmed daḫı oturdı nişest

Ḳaçdı bigrīḫt ü ḳurtulmadı yaʿnī nerehīd
Gitdi şüd çekdi keşīd urdı bized ḳırdı şikest

Dest-gīrüñ hele maʿnāsı ṭutulmış ḳaçḳın
Ṭutdı bigrift daḫı baġladı bendīd ü bebest

Dād-res irişen imdād içün irişdi resīd
[8a] Yaʿni ḳurtardı rehānīd ü ḫalāṣ oldı berest

Ḳapılan oldı rübūde vü girifte ṭutılan
Tele vü dām ṭuzaḳdur balıḳ aġına di şest

Peşedür sivri siñek kehle süpüş öldür küş
Peredür geyk çekirge melaḫ u ṣıçradı cest

Kūh ṭaġ yüce bülend ü yoḳışa dindi firāz
Deşt ü hāmūn ovadur şīb iniş alçaḳ pest

Muġ u gebr oldı mecūsī vü Naṣārā Tersā
Ṭapılan ṣūret-i menḫūsa di büt ṭapdı perest

Īn tek ü tāz u perestiş bu ḳoşuş bu ṭapınış
Cümlesi altun içündür hemegī behr-i zerest

Ḳıṭʿa ki ūrā Ḳalem ber-Ser-Levḥaş Nüvişt

(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

Gil çamur āhek kireç kerpiç ü ḳum rīg ü ḫışt
Kārd bıçaḳdur daḫı nīze-i per-tāb u ḫışt

Ṭabʿa muvāfıḳ gelen her ne ise dil-pesend
Ḫūb güzeldür daḫı çirkin olan nesne zişt

Mart ayı āẕār onuncı güni nev-rūz imiş
Mih ayı nīsān ayı adıdur ord-i behişt

Ṣāḥib-i ʿilm olanuñ cümlesi dāniş-verān
[8b] Añladı fehmīd ü ḫᵛāned oḳudı yazdı nüvişt

İşe güce ʿādete ṭarza di kirdār hem
Oldı ṭabīʿat meniş daḫı nihād u sirişt

Āmede gelmiş ṭabīb adı bicişk ü bizişk
Guft didi nīkter pek iyüdür ḫoşca nişt

Aṣḳıya āvīze vü ḳubbeye künbed dinür
Ṣarḳmış olan nesnedür hişte ṣalıvirdi hişt

Arġaç eriş tār u pūd hem ṭoḳımaḳ bāften
Riştedür iplik sitād aldı egirdi berişt

Arpa cev erzen ṭaru buġdaya gendüm dinür
Ḫūşe başaḳ adıdur bezir ekin daḫı kişt

Etmege nān nānvān kim dinür etmekçiye
Yufḳa imiş girde un ārd yoġurdı sirişt

Ṭuz nemek ü tuḫm-ı murġ oldı yumurṭa adı
Ṭavuġa di mākiyān hem rafadan nīm-birişt

Ḫaça çelīpā dinür daḫı berehmen papās
Çañına nāḳūs di yaʿni kilīsā künişt

Müfteʿilün fāʿilün münseriḥ evzānıdur
Kesb-i kemāl ile kim olmayasın bed-sirişt

[9a] ***Ḳıṭʿa Der-Naẓm-ı Luġathā-yı ʿArab***

(Failâtün fâilâtün fâilün)

S̱ā vü ḥā vü ẕāl ü ṣād ey nūr-ı ʿayn
Daḫı ṣād u ṭā vü ẓā vü ḥarf-i ʿayn

Fārsīde ḳāfiye olmaḳ muḥāl
Yazmasam şāyed ola naḳṣ-ı kemāl

Bu sebebden ol sekiz ḥarfe temām
Başḳa üslūbıla ḳıldum ḫoş-niẓām

Żamm idüp Tāzī luġātın āḫıra
Ḳāfiyem oldı anuñla fāḫire

Üç lisān üzre yazıldı ol ḥurūf
Hep maḥallinde mürettebdür ṣufūf

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Hep üçüncidür ʿArabca ol luġāt

Ḳıṭʿa Der-S̱ā-be-Suḫan Kerde Leṭāfet Īrās̱

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Bezrger dindi ekinciye ʿArabca ḥarrās̱
Teşnegī oldı ṣusuzluḳ hem o maʿnāda lihās̱

Cümle erkek dime mefhūmı nerān ile ẕükūr
Mādegān oldı dişi cemʿi anuñ gibi inās̱

Ḳız ṭoġurmaġa di zāyīden-i duḫt u īnās̱
Di cimāʿ itmege gāden dinilür hem irfās̱

Döşeme adına mendiş didiler yaʿni bisāṭ
Ev metāʿına di kāçāl u daḫı dindi es̱ās̱

Destyār ol ki iʿānet ide mefhūmı naṣīr
Yāverī oldı meded itmege maʿnāsı ġıyās̱

Dindi ḳarışmışa āmīḫte memzūc gibi
[9b] Di ḳarışdırmaġa şūrīden daḫı mis̱mās̱

Ol ki tenbeldür anuñ adı kenīr ü ʿafs̱el
Zūd-rev tiz yüriyici hem o maʿnāda dilās̱

Girevīden di inanmaġa ki īmān gibidür
Oldı ḳandırma fujūlīden ü hem istiḫṣās̱

Ṣatun almaġa ḫarīden didiler yaʿni şirā
Daḫı gönderme firistāden imiş hem ibʿās̱

Her lisānuñ ʿArabī münteḫabıdur çelebī
Fārsī gerçi ider ṭabʿa leṭāfet īrās̱

Ḳıṭʿa-i Der-Cīm-i Pür-Gevher Çü Genc

(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Gūşedür künc ü ḫazīne oldı genc
Nev-cevan şol kimsedür kim ola genc

Ṣayıda on beş olur gerçi se-penc
ʿĀriyet daḫı müsāfirdür sipenc

Ūca yaʿni oturaḳ yiri sürīn
Ṣaġrı ġanc u senc ü nāz u şīve ġunc

Çoḳ ḳıvırcıḳ ṣaç adı merġūl imiş
Büklüme çīn ü şiken di hem şikenc

Ser-gulū oldı zükām āmās şiş
[10a] Öksürükdür serfe hem dirler sikenc

Derd-i ser baş ağrısı düşvār güç
Derd miḥnet renc incitme merenc

Yara şol müshil iyāric ḫabıdur
Didiler rāvende hem rīvend ü menc

Yaġ rūġan çerb yaġlu nesnedür
Dünbe ḳuyruḳ iç yaġı pīh ü zedenc

Kūfte yaʿni dögilmiş gūşt et
Ṭolu mūmbāra di cerġand u revenc

Oḳu veznile bu naẓm-ı dil-keşi
Olasın sencīde ṭabʿ u nükte-senc

Ḳıṭʿa Der-Ḥā Be-Sipihrest Fürūzān Çü Ṣabāḥ

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Açıcı oldı küşāyende ʿArabca fettāḥ
Di anaḫtar diyecek yirde mejeng ü miftāḥ

Tañrı adı ile bā-nām-ı Ḫudā bismillāh
Sīb ḫordem yidüm elmayı ekeltü't-tüffāḥ

Parlayan nesneye tābende vü lāmiʿ dinilür
Şemʿ-i īzān çerāġuñ adıdur hem miṣbāḥ

Ṭasa maʿnāsı bemeng ü daḫı belbāl öyle

[10b] Ṣād kerden di sevindirmege yaʿnī ifrāḥ

Ṣaḳlamaḳ oldı nühüften ki meʾāli iḫfā
Āşkār eyleme vā kerden imiş hem īżāḥ

Gūşe-i çeşm di göz ucına hem ġamzu'l-ʿayn
Nigerīden dinilür baḳmaġa daḫı ilmāḥ

Ḳovcıya dindi suḫan-çīn daḫı nemmām öyle
Köpegüñ ürmesi lāyīden-i seg yaʿni nibāḥ

Şāyegānī di ucuzluġa rifāġa gibidür
Ḫuşk-sāl ol sene kim ḳaḥṭ u ġılā ola külāḥ

Eylügüñ eyle baña aç ḳapuyı ey açıcı
İftaḥu'l-bābi bi-ikrāmüke lī yā Fettāḥ

Ḳıṭʿa Der-Ḫā Çü Şekker-ḫāy u Bikun İstinsāḫ

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Aġacuñ dalı nihāl oldı hem anuñ gibi şāḫ
Yapraġa berg dinür dala budaġa daḫı fāḫ

Keçi büz oġlaġa büz-ġāle di ḳuzuya bere
Gūsfend oldı ḳoyun hem daḫı boynuzdur şāḫ

Añlamaḳ oldı şināsīden ü hem fehmīden
Dindi ẓannitmege pindār u gümān itmege rāḫ

Ḳaṣr-ı Nuʿmāna Ḫavernaḳ dinilür kim meşhūr
[11a] Zīnet ü ḥüsne di revnaḳ daḫı köşküñ adı kāḫ

Jājḫā ḫalṭ-ı kelām idici keb zen-i lifāf
Ṭarz u eṭvārı olan bī-edebāne küstāḫ

Yırtıġa yırtmaca di çāk yarıḳ oldı şikāf
Gedige raḫne dinür daḫı delikdür sūrāḫ

Ḥased idici bed-endīş iki yüzlü dü-rūy
Aḳçanuñ ḳalpı münāfıḳ kişinüñ adları māḫ

Tengnā ṭar yire di yufḳa tünük ṭardur teng
Bolluġa dindi ferāḫī açıġa bula ferāḫ

Nüsḫa-i nādiredür fenn-i luġatde bu kitāb

Cümle erbāb-ı hüner itse sezā istinsāḫ

Çi Dil-cū Ḳıṭʿa-i Der-Ḥarf-i Dāleş Kerdeem İnşād

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Mübārek ferruḫ u ferḫunde vü maʿmūrdur ābād
Sevinmiş ḫurrem ü dil-şād hem maḥzūndur nā-şād

Di peyker ṣūrete Erteng bir ṣūret kitābıdur
İki meşhūr naḳḳāş adıdur Mānī ile Bihzād

Siyeh-çerde di esmer çehrelüye yaʿni gendum-gūn
İki maḥbūbı çoḳ şehre dinürmiş Ḫalluḫ u Nev-şād

İçinde ay görinmiş bir ḳuyudur çāh-ı Naḫşeb hem
[11b] O aydur māh-ı Naḫşeb İbn Muḳannaʿ eylemiş īcād

Direfş-i Gāveyānī şol deri bayraḳ ki itmişdür
Demirci Gāve Ḍaḥḥāki anuñla eyledi ber-bād

Muḥābā iḥtirāz oldı daḫı pervā o maʿnāda
Dimekdür her ne olur ise olsun her çi bād-ā-bād

Keder olsa göñülde ḫār ḫār u sūk-i mātemdür
Çaġırmaḳ āh çekmekdür fiġān u nāle vü feryād

Beşik gehvāre mām-ı nāf ebe ḳarı daḫı bā-zāc
Çocuḳ kūdek yeñi ṭoġmış olan nev-zāde vü nev-zād

Teraḥḥum mihrbānī vü nüvāziş oḫşamaḳdur hem
Sitemger dindi ẓālim kimseye ẓulme dinür bī-dād

Cehālet oldı nā-dānī maʿāẕallah dimek bir kes
Bilici kimsedür dānende dāniş ʿilm ü istiʿdād

Di ṭaşlu yire sengistān ṭaşlıḳ senglāḫ olmış
Daḫı dīvāruñ adı lād u dīvāruñ dibi bün-lād

Çi mīgūyī ne söylerseñ nemīdānend bilmezler
Kücāyī ḳanḳı yirdensiñ tuyī bīgāne sensiñ yad

Mefāʿīlün mefāʿīlün hezecdür baḥrınuñ adı
İşitdüm ḫᵛāceden bir bir şinīdem yek yek ez-üstād

[12a] ### *Ḳıṭʿa-i Muʿciz-edā Der-Nezd-i Her Müşkil-Pesend*

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Kibr iden ḫod-bīn kendüsin begenmiş ḫod-pesend
Hem uzun boyluya hem mümtāza dirler ser-bülend

Bī-nevā dindi naṣībi olmayan bī-çāreye
Ḳalbi maḥzun hem niyāz ehli dimekdür müstmend

Dilsitan dil-dār taʿbīr olunur dil-berlere
Dil göñüldür ḳalb maʿnāsında baġlama mebend

Açılış oldı küşāyiş beste baġlanmış dimek
Hem dügüm adı girih uçġurdur ṣalvār-bend

Ṭatlu gülmekdür şeker-ḫand ü laṭīfe bezledür
Gülmek istihzā ile hem ḫande-rīş ü rīş-ḫand

Dāşten ṭutmaḳ şünūden işidüp ṭutmaḳ dimek
Hem ḳabūl itmek peẕīreften naṣīḥat oldı pend

Ser-keş oldur kim iṭāʿatsiz ola bed-ḫūy ola
Müşt yumruḳ silledür sīlī ururlar mīzenend

Yorġa at oldı tek-āver yaġıza şebdīz di
Esb at eşkünlü rehvār u ḳula atdur semend

Köylerüñ bilgic gibi söz ṣāḥibi dihḳān imiş
Rūstā [vü] dih dimek köydür hem ol maʿnāda kend

Ayaġuñ baş üzre ḳorlar ögrenirseñ maʿrifet
[12b] Ger biyāmūzī hüner pāy-ı turā ber-ser nehend

Ḳıṭʿa Der-Ẕāl Be-ḫᵛāneş ki Kunī İstilẕāẕ

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Dūr kerden uzaḳ itmek ki ʿArabca işḳāẕ
Di ḳımıldanmaġa cünbīden o maʿnāda nebāẕ

Zūd-reftār ivege pek yürye yaʿnī ḥaẕ ḥaẕ
Pūye kerden yürimek sürʿatile hem iḥvāẕ

Der şuden girmege dirler ki anuñ gibi vuḳūb
Güẕerānīden imiş yaʿnī geçürmek infāẕ

Pāre pāre dimedür let let ü şuḳḳa şuḳḳa

Parça mefhūmı kerāre hem o maʿnāda cizāẕ

Ḳavuġa dindi gülū-teh ki ʿamāre gibidür
Ṣarıġuñ adına destār dinür hem mişvāẕ

Oldı ḳurtılma rehā yāften hem istiḫlāṣ
Daḫı ḳurtarma rehānīden [ü] öyle inḳāẕ

Didiler ḳorḳaḳ olan kimseye ġar-dil ruʿūb
Di şıġınmaġa penāhīden o maʿnāda maʿāẕ

Başmaġa dindi behīden ki mürādifdür devs
Ġālib olmaġa di fīrūz u daḫı istiḥvāẕ

Fārsī vü ʿArabī ile sözüm şīr ü şeker
[13a] Oḳıyan kūdek-i nev-sāle ider istilẕāẕ

Ḳıṭʿa-i Rāʾiyyerā Ez-Heme Rengīn Şumār

(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

Yek bir iki dü se üç dörde di çār u çehār
Penç beş ü altı şeş heft yidi şay şumār

Heşt sekiz nüh ṭoḳuz deh daḫı ondur temām
Bist yigirmi otuz sī vü çihil ḳırḳa var

Elliye pencāh di şaṣt dinür altmışa
Yetmişe heftād yaz deftere ey nāmdār

Seksene heştād di ṭoḳsan olunca neved
Ṣad yüz olur ṣayıda biñe gelince hezār

Üçde biri se-yekī dördde biri çār-yek
Hep bu ḳıyās üzre tā onda ḳılursıñ ḳarār

Āḫır-ı āḥāda bir mīm getürseñ hemān
Cümle ikinci duvum gibi olur āşkār

Nīm yarım yarısı nīme bütündür dürüst
Ṣayısı ḳaçdur dimek çend iki kerre du-bār

Pānzeh on beş dimek beş yüze pānṣad dinür
On biñe bīver daḫı yüz biñe di ṣad-hezār

Böyle cefāsın felek ṣayısız itdi baña
[13b] Çerḫ çunīn cevr ḫod kerde merā bī-şumār

Ḳıṭʿa Bā-ṣanʿat-ı İʿnāt-ı Leṭāfet-Güster

(Feilâtün feilâün feilâtün feilün)

Bār-keş yük çekicidür daḫı ḫᵛāhed ister
Ḫar u ālāġ eşege dindi ḳaṭırdur ester

Meme pistan biküşā aç ḳapama yaʿni mepūş
Baḳarum mīnigerem hem daḫı binmā göster

Nāz-bāliş dime yüz yaşdıġı maʿnāsınadur
Cāme-ḫᵛāb oldı yataḳ hem döşe dirse kuster

Dindi yorġana devāc u daḫı yasdıḳ bālīn
Çār-şeb çarşafa dirler ki döşekdür bister

Heyzüm ü heyme odundur kömür adı engişt
Ḳora aḫger dinilür hem külüne ḫākister

İskene burġu dimekdür ki direvger dülger
Bıçḳı erre daḫı el bıçḳısı olmış dest-er

Ḳunduzuñ ḫāyesine kund-ı be-dester dinilür
Kund u seglāb u segābī vü daḫı bī-dester

İn Müşelleş Ḳıṭʿa ez-Peymāne-i Ḫūrest ü Ḫōr

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Bār mīve bīr yataḳdur fıstıḳī renk oldı būr
Pār bıldır ḳoca ādem pīr oġuldur daḫı pūr

[14a] Tāz tüysüz tāze keskin tīz hem kesb ile tūz
Tār ẓulmet ḥiṣṣedür tīr ü dinür maʿşūḳa tūr

Ḫāk ṭopraḳdur ṭulum ḫīk oldı ḫınzīr adı ḫūk
Hem dikendür ḫār şaşmış ḫīr şemsüñ adı ḫūr

Dād virdi dīd gördi hem tütün maʿnāsı dūd
Dār ṭut giç oldı dīr ü didiler uzaġa dūr

Zeft şişman ḳara saḳız zift hem aç gözlü züft
İñleyici zār aşaġa zīr güç ḳuvvet de zūr

Kān maʿden kīn hem gizlü ġażabdur dübr kūn
Kār iş gīr ālet-i maʿhūde aʿmā oldı kūr

Merdümek māş u ḳoyundur mīş daḫı fāre mūş

Mār ḫaste hem yalandur mīr beg ḳarınca mūr

300 Bir neşāṭ-āver müs̱elles̱dür bu naẓm-ı dil-keşim
Nūş iden maʿnā-yı rengīn[in] ider kesb-i sürūr

Zihī Īn-Ḳıṭʿa-i Şāhāne Çün Efser Pür-ez-gevher

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Ulu sulṭāna şāhenşāh di ḥükm idici dāver
Daḫı evreng taḫt u tāc imiş dīhīm hem efser

Sitem ẓulm ü şikāyetcilere hem dād-ḫᵛāhan di
Cihan gītī reʿāyā zīr-dest ıḳlīmdür kişver

[14b] Dinür hem pād-şāha şehryār u Ḫusrev ü Dārā
ʿAdālet dād iṭāʿat idicidür emre ferman-ber

Mekan cāy u zemin yirdür ḳalem-rev eldeki ülke
Budur meşhūrı maġrib bāḫter maşrıḳ ola ḫāver

305 Sipāh u hem sipeh leşker dinür başbuġa ser-gerde
Sipeh-büd dindi ser-dāra sipeh-sālār ser-ʿasker

Siper ḳalḳan zırıh cevşen cebe zırḫ adıdur cümle
Ḳılıç şimşīr ü tīġ u nīze mızraḳ deşnedür ḫancer

Demür āhen ḳalay erziz baḳır mis rūy tucdur hem
Dimişler ḳurşuna üsrüb gümüşdür sīm ü altun zer

Deñiz deryā gemi geştī reʾīsi nā-ḫudā yil bād
Açıḳ yelken küşāde bādban baġlu demür lenger

Yaḳın olma meşev nezdīk sulṭanrā[8] selāṭīne
Uzaḳdan gör bebīn ez-dūr daḫı baḳ dimek binger

Zi-Ḫᵛīş Āgāh Bāşed Īn ki Kerd īn Ḳıṭʿarā Ez-ber

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

310 Peder baba püser ferzend oġuldur hem ana māder
Ḳarındaşdur birāder dāder ü hem-şīredür ḫᵛāher

Niyā oldı büyük baba nebīre oġuluñ oġlı

[8] "şāhānrā" matbû

Nebīse hem ḳız oġludur birāder-zādedür efder

[15a] Dişidür māde ʿavret zen dinür ṭul ʿavrete kālüm
Er oldı şūy u şevher yaʿni zevc erkek dimekdür ner

Dügün sūr u oyun bāzī żiyāfet oldı mihmānī
Sevinmek şādmānī bākire dūşīze ḳız duḫter

Ḫışımlar cümle ḫᵛīşāvend ü nezdīkī yaḳınlıḳdur
Ügey oġul püs-ender hem ügey baba peder-ender

Kişi zāde olan vālā-nijād u pāk-gevherdür
Tebār u ḫānedan ḳavm u ḳabīle cümlesi yek-ser

Fürū-māye di ṣoysuz şaḫṣa bed-aḫter uġursuz hem[9]
Tülengī aç u muḥtāca dinür cimri olan bī-zer

Seḫī ādem cevan-merd ü baġışlayıcı baḫşende
Ḫasīs ü alçaġa nā-kes dinür isteklü ḫᵛāhişger

ʿAcemden ben getürdüm böyle incü böyle cevher hem
Zi-Īran men biyāverdem çunīn dürr ü çunīn gevher

Ḳıṭʿa-i ÇünMihr-i Dıraḫşān Der-Cihān-ı Pertev-Nişār

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Raḫş at parlayıcı raḫşende parlaḳ tāb-dār
Pek leṭāfetlü ṭarāvetlü dimekdür āb-dār

ʿĀşıḳuñ maʿnāsı olmış dōstār u dōstdār
Birbirine rāst gelmek dū-çihār u dū-çār

[15b] Dādger ʿadl idicidür cebr idici zūr-kār
Furṣat u ʿaṣr u zaman daḫı havadur rūzgār

Ḳoçmaġa dindi der-āġūş u daḫı āġūşten
Hem ḳucaḳ oldı kenār almaḳ ḳucaġa der-kenār

Sāḫten düzmek daḫı yol ṭaḳımıdur berg ü sāz
Muntaẓamdur sāzmend ü pek muvāfıḳ sāz-kār

Şol ki meʾkūlātdan mey-ḫōş ola ḫoş-ḫor dinür
Hem güvārīden siñirmek hażmı āsan ḫoş-güvār

[9] "uġursuzdur" matbû

Oldı fikr itmek nehīden hem sigāliş öyledür
İşte teʾḫīr ü teʾennī eylemekdür bürd ü bār

Ṣulḥ maʿnāsındadur yaʿnī barışmaḳ āştī
Cenk imiş pür-ḫāş u rezm ü gīr ü dār u kārzār

Ṭasalu endūhgīn ü ṭasa olmışdur fejim
Ḳalbi maḥzun ḫāṭırı mecrūḥa dirler dil-figār

Dāz mefhūmı binā-dāzār hem miʿmār imiş
Yaz evi taḫkem daḫı muḥkem dimekdür üstüvār

Rīze rīze pāre pāre ṭarṭaġandur tert-mert
Ḫurd-mürd ufaḳ tefek yaʿnī ṭaġılmış tār u mār

İş feyār işleyiciye feyār-āver dinü[lü]r
[16a] İş ṭutıcı kār-dār iş güç dimekdür kār [u] bār

Avlamaḳ oldı şikerden hem demīden öyledür
Sürgün avı çerge vü av daḫı naḫcīr ü şikār

Her ne ister iseñ iste dāʾimā Allāhdan
Her çi mīḫᵛāhī bicū hem-vāre ez-Perverdgār

Īn-Ḳıṭʿa-i Şīrīn Buved Dil-teşnegānrā Cūy-ı Şīr

(Müstefʾilün müstefʾilün müstefʾilün müstefʾilün)

Dil-cū (vü) dil-āvīz ol ki pek maḳbūl ola hem dil-peẕīr
Daḫı dil-āver gibi her ṣāḥib-şecāʿatdür dilīr

Oldı nişīmen oturaḳ ber-ḫīz dinse ṭurma ḳalḳ
Ṡābit-ḳademdür pāy-dār yirleşmiş olan cāy-gīr

Kihter küçürekdür daḫı mihter dimekdür pek büyük
Şeh-nāy u ḫālū zurnadur ṭavul dühül kösdür tebīr

Yoldan ḫayır ile gelüp giden imiş peyk ü berīd
Müjde nüvīd ü müjde-ber mefhūmı olmışdur beşīr

Der-yāftem ben añladum bişnās tu sen añla hem
Ġāyet zekīdür tīz-dil āgāh maʿnāsı ḫabīr

Nevmīd o kim meʾyūs ola ḥayf olmış efsūs u dirīġ
Hem intiḳām almaḳ dem-āverden hem oldı ṭut bigīr

Tenzūy tensūḫuñ adı ḫoş-būy iyü ḳoḳulıdur

[16b] Ġāyet laṭīf işgerf imiş tensuḫ dimekdür bī-naẓīr

Şu başıya dārūġa di daḫı kelanter muḥtesib
Gerçi kelan maʿnāsıdur cümle luġatlerde kebīr

Müstefʿilün müstefʿilün baḥr-ı recezdür bu güher
Cevher gibi ḥıfẓ eylese şāyeste maḫdūm u zīr

Ḳıṭʿa Der-Zāz Güherhā Şude Gencīne-i Rāz

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Çoḳ resā çoḳ yime bisyār meḫōr endek az
Oldı ḫorsend ḳanāʿat idici ḥırṣa di āz

Künd nedir pıraṣa sīr ṣarımsaḳ ḳoḳu būy
Dinilür ḳoḳmışa kendīde ṣoġan yaʿnī piyāz

Oldı pervend ḳurumsaḳ ki dimekdür pūzvenk
İbnegānī vü ġulām-pāreye dirler beççe-bāz

Mūl oynaş daḫı deyyūṣe dinür kerdengel
Rūsbīye cāf celeb di başı açıḳ ser-bāz

Yaṣṣı pehn ince de bārīk sitebr oldı ḳalın
İnlü pehnā ḳıṣa kūtāh u uzun daḫı dırāz

Ḳuş yimi çīne vü yavrı beççe lāne yuva der
Murġ ḳuş u bāl ḳanatdur daḫı uçmaḳ pervāz

Fāʾide sūd u gezend oldı żarar ṣatdı fürūḫt
[17a] Rāygān di ucuza müfte hem ortaḳ enbāz

Ṣapanuñ adı felāḫan çobana dindi şubān
Atmaḳ endāḫten ü ṭaş atıcı seng-endāz

Germ ü serdine baḳılmaz bu fenā dünyānuñ
Eyleme vaḳtüñi żāyiʿ dime ḳış yaz oḳu yaz

Īn-Ḳıṭʿa-i Ferḫunde-dem Çün Rūz-ı Rūşen Dil-fīrūz

(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

Ser baş u pīşānī alın ebrū di ḳaşa çeşm göz
Kirpik müje merdüm bebek bīnī burundur rūy yüz

Ruḫsār ruḫ ʿārıż yañaḳ dendān dişdür leb ṭudaḳ

Aġız dehān u dil zebān güftār imiş maʿnāda söz

Sīne gögüs boġaz gülū beşkenc mefhūmı bilek
Vāren dimişler dirsege püşt arḳa olmış dūş omuz

Engüşt parmaḳ dest el zānū diz oldı pāy ayaḳ
Hem ṭırnaġa nāḫun dinür ḳaşı biḫār u ger uyuz

Dikenlü yollar gerçi vü tüccārdur sūdā-gerān
Dād u sited alış viriş kālā ḳumāş erzān ucuz

Germā vü tābistān yaz sāḥil maḥaldür germ-sīr
Ḳışdur zemistān u dey ü sermā daḫı pāyīz güz

Yaġmur bārān berf ḳar daḫı bulutdur ebr ü miġ
[17b] Baḫnūne dirler şimşege yaḫçe ṭolu yaḫ oldı buz

Gerden boyundur itmege kerden di gerdān dönici
Oldı degirmi gerde hem kerd itdi daḫı gird toz

Megrāy māl ü cāhrā meyl itme māl ü manṣıba
ʿİlm ü meʿārif kesb idüp cümle ḥasūduñ baġrın üz

Ḳıṭʿa Çün Āb-ı Güher-pāş u Mezīd

(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Baʿż berḫī şimdi eknun daḫı nīz
Hest vardur nīst yoḳdur nesne çīz

Pek ṭolu şerşār destīdür sebū
İç binūş u ṣaç biyefşan dök birīz

Ḳul rehī bende köle zengī ʿArab
Naġz dil-ber cāriye oldı kenīz

Di nebehre nāsere ḳalb aḳçaya
Olmış aldanmaḳ firīb ü pul peşīz

Ḳorḳudur bīm ü hirās u ters ü bāk
Ḳaçacaḳ yirdür daḫı cāy-ı gürīz

Git birev hem ur bizen bigrīz ḳaç
Ḳarışıḳlıḳ şūriş ü ġavġā sitīz

Pūye yilmek pekçe ḳoşmaḳ türk-tāz
[18a] Daḫı pek çāpük gidendür germ-ḫīz

Şūr ṭuzlu jerf ü muġ yaʿnī deriñ
Ḳuyı çāh u ḳuyucıdur çāh-vīz

Tünd-bād oldı ḳaṣırġa zūd-tīz
Hem daḫı ḫışm u ġażabdur tünd-i tīz

Maġz içidür kim ʿArabca lüb dinür
Peste fıstıḳdur ḳurı üzüm mevīz

370 Bād-zen yelpāzedür daḫı dinür
Bād-ı bīzen bād-bāz u bād-bīz

Sen hemān saʿy eyle ey nūr-ı başar
ʿİlm ü ʿirfan ṣāḥibin eyler ʿazīz

Ḳıṭʿa-i Sīniyyerā Der-sīne Kun Bihter Heves

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Geldi āmed güldi ḫandīd ān ki ol kim kimse kes
Ḳuyruġa dünbāle vü düm di bibür maʿnāsı kes

Ṣolumaḳdur dem zeden hem-dem muṣāḥib rāz-ı sır
Üflemek hem ẓāhir olmaḳdur demīden dem nefes

Söylemişdüm güftemī bilmiş idüm dānistemī
Bes ki ez-bes ki nice çoḳdan yiter daḫı zi-bes

375 Öñde giden pīş-rev ü girü ḳalan pes-māndedür
[18b] Ṣoñrasıdur vā-pesīn hem ṣoñradur hem eñse pes

Sārban ṣavran deve üştür yularıdur mehār
Bāng pek ses çañ derā bir adı da olmış ceres

ʿAḳrebe gejdüm daḫı ṣad-pāye dirler ṭırṭıla
Hem örümcekdür tenend oldı sinek adı meges

Fışḳı sergīn ü silüp süpürme olmış reft ü rūb
Çörçöbe süpründiye ḫāşāk di hem ḫār u ḫas

Ābdān yaʿnī mes̱āne bol imiş ṣāṣā çemīn
Żarṭa tīz ü Fārsī kāfıla gūh oldı neces

380 Ögrenürsiñ ben gibi sen tu biyāmūzī çu men
Meyl ider iseñ yürekden ger kunī ez-dil heves

Ḳıṭʿa Der-Şīn Menişīn Tā Nekunī Der-Dil-ḫᵛīş

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Pīş öñdür ilerü ilerü di pīş-ā-pīş
Eksige kem dinülür oldı ziyāde daḫı bīş

Ḫurde-bīn ol ki baḳar diḳḳatile her işde
Her şeyüñ ʿāḳıbetin fikr idici dūr-endīş

Ḳaymadur laġziş ü ġalṭīde yuvarlanmış
Ḳoyu balçıḳ ki ayaġa yapışur dindi ḫalīş

Ekmeden kendü biten nesneye dirler ḫod-rev
[19a] Kendü ḫod hem ḫaṣame kendüsine dirler ḫᵛīş

Meyde mestūre olan yaʿni ʿafīfe ḫatun
ʿĀḳıle muʿtemide ḳadına hem dindi ḫadīş

Pīş-müzd ol ki muḳaddem virilür ücretden
Ḥāżır āmāde daḫı öñde dimekdür der-pīş

Ḳana ḫūn u ṭamara rig di iriñdür daḫı rīm
Yara rīş ü acıyan ḳalbi kederden dil-rīş

İñleyiş nāliş ü zārī daḫı gülmek ḫanden
Dindi suḫriyye ile gülmege hem ḫande-ḫarīş

Māde-gāv oldı inek buzaġısı gev-sāle
Hem ṣıġır gāv ḳoyunuñ dişisi māde-i mīş

Di ʿinād üzre olan kāfire nā-kerdīde
Pek cefākāra da taʿbīr olunur kāfir-kīş

Zehr içmek gibidür acı söz ādem olana
Suḫan-ı telḫ be-berdest çü nūşīden-i nīş

Gūyemet Ḳıṭʿa-i Rengīn Be-gūş

(Feilâtün feilâtün feilün)

Ṭavşanuñ adı egerçi ḫar-gūş
Di yalan vaʿdeye ḫᵛāb-ı ḫar-gūş

Ḳaçdı bigrīḫt girifte ṭutmış
[19b] Kediye gürbe dinür fāreye mūş

Ṣarılup ḳuçma der-āġūş dimek
Ber dinür gögse ḳucaḳdur āġūş

Hem ḳulaḳ tozı benā-gūş oldı
Küpe mengūş ḳulaḳdur daḫı gūş

Ṣāḥib-i ʿaḳla ḫıredmend dinür
ʿAḳla uş dir Çaġatay yaʿnī hūş

ʿAḳlı noḳṣāna serāsīme dinür
Bayılup kendüyi bilmez medhūş

Mey ü mül bāde şarābuñ adıdur
Bezedür cürm ü günāh içme menūş

Söz süḫan söyleyicidür gūyā
Ten-zede söylemeyen yaʿni ḫamūş

Oldı yaġmurluḳ adı bārānī
Öyle üste giyilen bālā-pūş

Böyle sen kendü ḳumāşuñ ṣatma
Tu çunīn kāle-i ḫodrā mefürūş

Zi-Ṣād Ḳıṭʿa-i Ṣāfīst Pāk ü Ḫāliṣ ü Ḫāṣ

(Mefâilün feilâtün mefâilün feilün)

Neġū vü mīne erik adıdur ʿArabca icāṣ
[20a] Dırāz dindi uzun nesneye hem öyle şināṣ

Dürūġ oldı yalan zūr ile mürādifdür
Dürūġ-zen di yalancıya hem daḫı ḫarrāṣ

Tekū ḳıvırcıḳ olan ṣaça dindi caʿd gibi
Di çīze ḳıl yolacaḳ nesneye daḫı minmāṣ

Tüvangerī dime zenginlik oldı yaʿnī ġınā
Zügürde ḫaste dinür hem zügürdlük de ḫaṣāṣ

Şu nesne ki ola egri dinür kec ü muʿvec
Di ṭoġrı eylemege rāst kerden ü itrāṣ

Zil adı tāl daḫı ṣanc imiş o maʿnāda
Köçek ki oynaya bāzī-ger oldı hem raḳḳāṣ

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilāt
Bu baḥr içinde bulur gevher isteyen ġavvāṣ

Ḳıṭʿa Der-Ḍād Be-Ḫʷān Sīne Tehī Ez-Aġrāż

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Yaḳmaḳ efrūḫten oldı ʿArabīsi irmāż
Şimşek çaḳması da raḫşiş imiş hem īmāż

Pürze ḳırpındı dimekdür ki ḳurāże gibidür
Kārd u dindi maḳaṣ adına yaʿnī mıḳrāż

İş gören aldıġıdur sāre meʾāli rişvet
Ḳarż başuñ hem ödünç almaḳ imiş istiḳrāż

[20b] Dīdebān gözci dimekdür hem o maʿnāda raḳīb
Hem daḫı göz ḳapamaḳ oldı gülūc u iġmāż

Dinilür bāġcıya rez-bān daḫı nāṭūr öyle
Bāġçeye pālīz dimek ravża gibi cemʿi riyāż

Ṣaḳlamaḳ oldı nigeh dāşten ü ḫavl dimek
Ṣıġınacaḳ yirüñ adı da penāgāh u iżāż

Emmege dindi mezīden daḫı maṣṣ öyle imiş
Di ışırmaġa gezīden hem odur ʿażż u ʿużāż

Oldı indirme fürū kerden ü ihbāṭ öyle
Dindi ḳaldırmaġa efrāşten ü hem inhāż

Bize yā Rabb iki dünyāda işi āsān it
Sehilü'l-emre bidāreyn lenā yā Feyyāż

Ḳıṭʿa Der-Ṭā ki zi-Ḫūbīst be-ḥadd-i İfrāṭ[10]

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Yola hencār dinürmiş ʿArabīsinde ṣırāṭ
Hem uzaḳlıḳ dime mefhūmı da dūrī vü şiṭāṭ

Ṣaḳaluñ pek ḳabası belme vü hilūfe imiş
Köseye dindi teng-rīş o maʿnāda sināṭ

[10] Matbû. Yazmada yok.

Ḳara ḳulaġa fürānıḳ dinilür daẖı ʿināḳ
İri arslan dimedür şīr-zijān gibi ʿaṭāṭ

[21a] Ügi ḳuşına dinür kūf daẖı żuvʿ öyle
Yarasa adı şeb-engīz hem oldur vaṭvāṭ

Ṭasa maʿnāsı fejim kürbe mürādifdür hem
Şād-kāmī di sevinmeklige mānend-i neşāṭ

Yāverende daẖı yardımcı muʿāvin gibidür
Dād kerden dime ʿadl itmek imiş hem iḳsāṭ

Bālivāsa dinilür iplige bir adı da ẖayṭ
İgnenüñ yurdısı sūfār daẖı semm ẖıyāt

Di uruşmaġa zediş yaʿnī teżārub dimedür
Oldı ġavġā ġalebe lenber anuñ gibi hiyāṭ

Dīdeden ḳaṭre-i eşküm dökülür dil mecrūḥ
İsmimi ẖūn-ı dilimden idesin istinbāṭ *Muʿammā Be-nām-ı Muḥammed*

Ḳıṭʿa Der-Ẓā ki Be-ẓāhir Heme Rengīn-Elfāẓ[11]

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Dindi ẖışm itmege arġīden ü tāzīde nikāẓ
Bed-meniş oldı fenā ẖuylu hem öyle cinʿāẓ

Cenge peykār dinürmiş müterādifdür ḥarb
Daẖı ceng itme sitīzīden ü hem öyle temāẓ

Didiler uyḳudan uyanmaġa bī-dār şuden
Göziñi aç ki o maʿnāda imiş istīḳāẓ

[21b] Hem fürūzende vü bārıḳ dimedür parlayıcı
Āteşüñ şuʿlesine dindi tebiş yaʿni şuvāẓ

Gizleten oldı nühüfte daẖı mektūm öyle
Dindi ḥıfẓ itmege pāsīden o maʿnāda liḥāẓ

Dinmiş ivdirmege iʿcāl ü şitābānīden
Yaʿni[12] taʿcīl anuñ gibi hem öyle inkāẓ

Gūşvāre küpe maʿnāsınadur ḳurṭa mis̱āl

[11] Matbû. Yazmada yok.
[12] "Oldı" matbû

Ṭut ḳulaġuñ ki leʾālī gibidür bu elfāẓ

Ḳıṭʿa Der-ʿAyn u ʿıyān Çün Mihr Ez-Ḫayṭu'ş-Şuʿā[13]

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Ḳola bāzū dindi maʿnāsı ʿArabca oldı bāʿ
Gez daḫı arşun dimekdür kim mürādifdür ẕirāʿ

435 İçmek āşāmīden ü hem iḳtibāʿ u iḳtimāʿ
Yutmaġa dindi fürū bürden dinür hem ibtilāʿ

Oldı nev-peydā vü muḥdes̱ yeñi īcād olunan
Daḫı peydā kerden īcād eylemek hem iḫtirāʿ

Şīd olmışdur güneş daḫı anuñ gibi ẕükā
Işıġa aydınlıġa pertev dinür yaʿnī şuʿāʿ

Şimşege dirler dıraḫş olmış hem ol maʿnāda berḳ
Parlamaḳ oldı dıraḫşīden naẓīri iltimāʿ

[22a] Dindi ḳorḳutmaġa bākānīden ü terhīb hem
Ḫavf itmekdür hirāsīden meʾāli irtiyāʿ

440 Aldamaḳ oldı firībīden ki ġabn anuñ gibi
Di firībānīden aldanmaġa yaʿnī inḫıdāʿ

Oldı pūşānīden örtmek tesettür gibidür
Hem açılmaḳdur küşānīden mis̱āli incilāʿ

Ḥaḳdur ancaḳ ḳāʾil olmaġa hem uymaġa sezā
İnneme'l-ḥaḳḳa ḥaḳīḳun bi'r-rıżā ve'l-ittibāʿ

Ḳıṭʿa Der-Ġayn Be-ʿayn-ı Dil ü ṭabʿest Fürūġ[14]

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Gösteriş oldı nümāyiş yüce rütbe āmrūġ
Hem uzun boyluya [hem] dindi vaḳāra āmūġ

Esnemek yāze vü ḫam-yāze gegirmek ārūġ
Oldı āmīġ ḳarışmış dinür az nesneye şūġ

[13] Matbû. Yazmada yok.
[14] Matbû. Yazmada yok.

Rūşenāyī dinür aydınlıġa rūşen aydın
Daḫı aydınlıġa hem parlayışa dindi fürūġ

Şīr süd māst yoġurtdur tere yaġı meske
Fele dirler aġıza ḳaymaġa tū ayran dūġ

Yıḳamaḳ şüsten ü yıḳanmışa şūyīde dinür
Çirk di kire daḫı kir ile pasa ājūġ

[22b] Dirilüp divşirilen çīde vü ber-çīde imiş
Dindi pervend ḳumāş ṣarḳısına boġçaya būġ

Ḳalb-zen kimseye deyyūṣa daġal-zen dinilür
Daḫı mechūl olan nesneye dirler āşūġ

Ṭatlu dilliye dinür çerb-zebān şīrīn-gū
Şāʿire dindi suḫansāz u yalan oldı dürūġ

Cāhıla cāhile rifʿat mı gelür ʿālemde
ʿAlem-efrāz-ı meʿārifdür olan ṣāḥib-i tūġ

Ḳıṭʿa-i Çün Būy-ı ʿAnber Ḳūt Āred Der-dimāġ[15]

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Serçe güncüşk ü gögerçindür kebūter ḳarġa zāġ
Ḫunc bayḳuş ügeyikdür fāḫte ḳuzġun kelāġ

Daḫı ḳırlanġıç piristū āşyān oldı yuva
Kāġ āteş ḳarġa vü ḳuzġun ṣadāsı kāġ kāġ

Zindegānī dirilik oldı zindegī ṣaġlıḳ dimek
Can revān u merg ölümdür mürde ölmiş zinde ṣaġ

Pek ṭolu leb-rīz o maʿnāda leb-ā-leb öyledür
Hem daḫı sāġar ḳadeḥdür pek büyük ola tüfāġ

Çaġ vaḳt ammā ʿAcem ḫāṭır suʾāl itdükce dir
Ṣaġ olasın yirine bāşed dimāġet kūk çaġ

[23a] Cūy-ı şīr ol şu ki aḳmış bir zamān Şīrīn içün
Kūh-ken Ferhād u kūh-ı Bī-sütūn deldigi ṭaġ

Iṣfehān şehrindeki nehrüñ adı Zāyīde-rūd
Bir müzeyyen baġçedür yanında anuñ Çār-bāġ

---

[15] Matbû. Yazmada yok.

Rāh yol güm-rāh azġun żāyiʿ olmış güm-şüde
Hem ḳulavuz reh-nümā vü bedreḳa reh-ber sürāġ

Yaḳ biyefrūz u be-yār īn-cā getür bunda dimek
Şemʿdān oldı leken yanmış fitīle di çerāġ

Yaḳı içün şol demürden daġlıġı dāġīne hem
Key ḳaçan daḫı ʿArabca yaḳıdur key yaʿni dāġ

Bu kitābum bir gülistandur oḳu bülbül gibi
Seyr-i gülzāra ne ḥācet işte budur bāġ u rāġ

Ḳıṭʿa Der-Fāz-ı Güher-i Pür Çü Ṣadef[16]

(Feilâtün feilâtün feilün)

Rede vü reste zede cümlesi ṣaf
Sū-be-sū her yañadur sūy ṭaraf

Zend ü āteş zene çaḳmaḳ adıdur
Gül ḳıġılcım adıdur[17] ḳavdur ḫaf

Ṣāḥib-i baḫt ḫunük daḫı ṣovuḳ
Senkçe di ṭoluya ḳara ḫaşef

Oldı yanmaḳ erimek sūz u güdāz
Sūḫte yanmışa di yalıña tef

Ṣaḳsınuñ adı sifāl ammā kim
Müşterekdür ʿArabī ile ḫazef

Ḳurbaġa ġūk di arġa kārīz
Dindi ḳaplumbaġaya daḫı keşef

[23b] İncü maʿnāsına dür mervārīd
Gūş māhī işidürsiñ di ṣadef

Hem sütūr oldı binek ḥayvānı
Daḫı ḥayvan yiyecek nesne ʿalef

Müşterek cümle lisanda ṣābūn
Fārsīde köpüge dirler kef

Eb ü ceddüñ gibi cidd üzre olup

---

[16] Matbû. Yazmada yok.
[17] "dimedür" matbû

Eyle kesb-i hüner ey ḫayr-ḫalef

Sī-murġ-ı Kūh-ı Ḳāfest Īn Ḳıṭʿaem Be-revnaḳ[18]

(Müstef'ilün feûlün müstef'ilün feûlün/Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün)

Boşdur tehī ṭolu pür ṣu āb u kūze bardaḳ
Tīre şuden bulanmaḳ hem cūy-bār ırmaḳ

Işmarlamaḳ siperden gönderdi hem firistād
Seçmek güzīden oldı daḫı sitāden almaḳ

Ḳapmaġa di rübūden yelmek daḫı devīden
Ḳaçmaḳ gürīḫten hem pūyīden oldı ḳoşmaḳ

Bön kimseye di kūden fertūt hem bunamış
Şeydā delü dimekdür kālīve şaşḳın aḥmaḳ

Pīrāye zīb ü zīver ārāyiş oldı zīnet
Ārāsten bezenmek pīrāsten ṭonatmaḳ

Ābisten ü siterven yüklü ḳışır dişiler
Ṭoġmaġa dindi zāden hem zāsten ṭoġurmaḳ

Urmaḳ zeden leked-zen tepme urıcı yaʿnī
Çekmek keşīden oldı engīḫten ḳoparmaḳ

[24a] Oynar iken yutulmaḳ maʿnāsı bāḫten hem
Bāzīden oynamaḳdur bāzīçedür oyuncaḳ

Müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün
Ḥaḳḳa tevekkül iden dāʾimā olur muvaffaḳ

Ḳıṭʿa-i Kāfī ki maʿnārā Kuned İksīr-Reng[19]

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Şīvegerdür cilveli nāzük güzeldür şūḫ u şeng
ʿİşve nāz u būs öpüşdür şerm utanmaḳ ʿār neng

Bīve ṭul germīde ḳızmışdur zıbıḳçı saʿterī
Hem zıbıḳ adı meçāçenk oldı daḫı çīz çeng

Kān-cimāʿ u ālet-i maʿhūdenüñ adı nere

[18] Matbû. Yazmada yok.
[19] Matbû. Yazmada yok.

Ferc küs hem āb-ı püşt olmış menī ergen meleng

Kūr nā-bīnā vü daġ-ser başı ṭazlaḳ kel keçel
Ker ṣaġır dirler çolaġa çeng di ṭopala leng

Ḳırmızı surḫ u siyāh ḳara yeşil sebz aḳ sefīd
Gök kebūd u ṣarı zerd ü boya fām u gūne reng

Münc ü zenbūr arı kend ü ḳoġan bal engebīn
Ṭatlu nūşīn acı telḫ ü zehr nīş ü hem şereng

Ḫırs ayu pūzīne maymun seg köpekdür gurk ḳurd
Şīr arslan dilki rūbāh u daḫı ḳaplan peleng

[24b] Ḳurbaġaya di vezaġ ḳaplumbaġaya seng-püşt
Yengece ḫar-çeng ü kirpi ḫār-püşt ü pençe çeng

Kebg keklik atmaca bāşe ṭoġan şeh-bāz hem
Çaylaġuñ adı ġalīvāj u zaġan ṭurna keleng

Yay kemān u zih kiriş peykān demren nevg uç
Hem nişān āmāc oḳdur nāveg ü tīr ü ḫadeng

Düzd ḫırsız ip resen āver getür āvīz aş
Yol kesici rāh-zen şöhretlüsi şeng ü meşeng

Binmişe dirler süvār u yol durıcı reh-neverd
Hem yayan gitmek piyāde reften eglenmek direng

Fehm ü dānişle olur aḳrān içinde ser-firāz
Kim oḳursa bu kitābı başına ṭaḳsun çeleng

Ḳıṭʿa Der-Lām-ı Hemāleş Be-cihānest Muḥāl[20]

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Ġāze gül-gūne ḳızılca ki ider ruḫları al
Vesme ḳaşa çekilen rāstıġa dirler beñe ḫāl

Bir vilāyet adı Ferḫār ki dil-berleri çoḳ
Her ṭarafdan ṣalınan ṣaça dinürmiş fer-ḫāl

Çeşm-i zaḫm oldı naẓar degme neʿūẕu Billāh
Düşmenüñ daḫı fenā yorması ṣanusı şikāl

[25a] Ḳayrevan göklerüñ eṭrāfı sitāre yıldız

[20] Matbû. Yazmada yok.

Yeñi ay māh-ı nev oldı ʿArabī adı hilāl

Çeşm-i sūzen dime mefhūmıdur igne deligi
Hem o maʿnāda daḫı oḳ gezi olmış sūfāl

Adı ʿanḳā ḳuşınuñ var ise sī-murġ imiş
Ḳanaduñ başları şeh-per daḫı öyle şeh-bāl

Dişi ayuya çaḳal gāhīce ṭağlarda aşup
Ṭoġurur ayu o ḥayvānı ki dirler ger-şāl

Ḫāksār ol ki toz u ṭopraġa bulaşmış ola
Ayaḳ altında sürinmiş tepelenmiş pā-māl

Dindi āmūḫten ögrenmege kesb eylemege
Hem ḥarām oldı şüfūr u daḫı misrād ḥelāl

Ṣaçmaḳ efşānden ü rīḫten olmış dökmek
Pür şude ṭolmış olan pek ṭoludur māl-ā-māl

Oldı ḳālīçe nihāl ü keçenüñ adı nemed
Hegbe ḫar-çīn ü ġarār imiş o ḳıl ḳara çuval

Yaşda kim olsa ber-ā-ber aña hem-zād dinür
Daḫı mānend gibi mis̱l ü naẓīr oldı hemāl

Ġuṣṣadan iñleme fikr eyleme şükr it Ḥaḳḳa
[25b] Şükr Īzed kun ez-endūh miyendīş ü menāl

Īn-Ḳıṭʿarā Keşīdeem ez-Mīm Der-raḳam

(Mefʹûlü fâilâtü mefâîlü fâilün)

Kātib debīr ḫāme vü kilk oldı hem ḳalem
Mektūbuñ adı nāme yazılmış nüvişte hem

Gizlik ḳalem-tırāşa ʿaynek di gözlüge
Peşm-i devāt gerçi dimiş līḳaya ʿAcem

Derhem odur ki burtışa ḳarış buruş ola
Birbirine yanaşmış olana dinür be-hem

Dīvān-ḫāne adı da tā[lā]r imiş daḫı
Şeb-ḫāne pād-şāh serāyındaki ḥarem

Olmış piriste besleme ʿavret maḳūlesi
Çāker ḳul oldı daḫı perestār imiş ḫadem

Pek ḳutlu nesne oldı hümāyūn hümā gibi
Vaḳt-i mübāreke din[ül]ür hem ḫuceste-dem

Ḫum küp dimekdür egri ḫam kej dinür daḫı
Büklümlenüp ṭolaşmış olan nesne ḫam-be-ḫam

Pā-pūşa pāydān u daḫı kefş ü sür dinür
Hem cizme mūze vü çaruġuñ adıdur şemem

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
[26a] Rāyet-keşān-ı ʿilm ü meʿārif olur ʿalem

Ḳıṭʿa Çü-Müşk-i Ḫoten Būy Dehed Der-meşām

(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

Bām seḥer ḳuşluġa çāşt di aḫşama şām
Çāşte yimek imiş vaḳt-ı ḍuḥāda ṭaʿām

Sāye dinür gölgeye sāye-zede cin ṭutan
Ḳoñşuya hem-sāye di ṭama daḫı dindi bām

Bāver inanmaḳ yemīn adı da sevgend imiş
Şāhide dirler güvāh rehne gerū borca vām

Terkiye fitrāk di kesmeye bergestüvān
Zīn eyerdür geme dizgine dirler ligām

Kām dimāġa dinür daḫı murād u merām
Adıma hem Fārsī kāfıla ad oldı gām

Nām dimek ad imiş adı çıḳan nāmdār
Şöhret ü şānı olan kimseye dirler be-nām

Terbiyesiz şaḫṣa nā-puḫte dimek ıṣṭılāḥ
Puḫte dinür pişmişe çig dime maʿnāsı ḫām

Rem süri daḫı reme ürkmişe rem-kerde di
Diñleniş ārām imiş yaʿnī muṭīʿ oldı rām

Āh u fiġān itmege māteme şīven dinür
[26b] Daḫı murāda iren kimseye dirler be-kām

Her çi neḫᵛāhī be-cū her ne dilerseñ dile
Luṭf ider iḥsān ider saña o Rabbü'l-enām

Zi-Ḥarf-i Nūn Būd Īn-Ḳıṭʿaem Şāyān Fehmīden

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Efendi añla kim düşmenlik etmekdür efendiden
Cefā vü cevr imiş āzār u incitmek de rencīden

Daḫı düşnām sögmek serzeniş tevbīḫ itmekdür
Melāmet eylemek bed söylemek oldı negūhīden

Teʾessüf itmedür efsūs kerden ṭaʿnedür nefrīn
Sütūhīden ṭarılmaḳdur hem ol maʿnāda ġarmīden

530 Temelluḳ lābe yaltaḳlanmaḳ oldı cāblūsīden
Dinür ʿöẕr itmege pūziş hem anuñ gibi pūzīden

Ferāmūşī unutmaḳ yād kerden yaʿni añmaḳdur
Hediyye oldı dest-āvīz irişdirmek resānīden

Şeved hem mīşeved olur daḫı olmaz imiş nebved
Şuden bāşīden olmaḳdur daḫı ṣaçmaḳ da pāşīden

Kemīden gibi gāhīden dimek de eksik itmekdür
Ṣıġınmaḳ oldı güncāyiş anuñ anuñ mefhūmı güncīden

Bıraḳmaḳ oldı efkenden yuvarlanıcıdur ġalṭān
[27a] Dinür hem düşmege üftāden anuñ gibi üftīden

535 Ṣıḳılmış nesnedür efşürde ṭoñmış nesne efsürde
Ferā hem āmeden cemʿ olma yumşatmaḳ da ferḫīden

Ḳaçan olur ber-ā-ber dinmek imiş key buved yeksūn
İşitmekdür şenīden dīde göz görmek daḫı dīden

Dinür şāpāş u taḥsīn āferīn itmek maḥallinde
Güzīde münteḫab nesne begenmekdür pesendīden

Dögüşden ḳaçmaḳ imiş kāl bozġunluḳ dimekdür hem
Şeḫūde yaralu at kişnemek oldı şeḫūlīden

Çi düşse bāġa ḳaṭre ḳaṭre dirler jāle vü şeb-nem
Şüküften gibi maʿnāda açılmaḳdur şükūfīden

540 Ṣalınmaḳdur ḫırāmīden çemānīden çemīden hem
Büyümek uzamaḳ neşv ü nemā bulmak da bālīden

Nevā naġme hezār-ı ḫoş-nevā ṣavtı iyü bülbül
Serāyīden ḳuş ötmek naġme itmekdür serāyīden

Bu bāġ içinde oldum gül gibi gülmek içün ṣolmış
Der-īn gülşen şudem pejmürde çün gül behr-i ḫandīden

Īn-Ḳıṭʿa Şāyān Ez-beher Yārān[21]

(Müstef'ilâtün müstef'ilâtün)

Ḫūban güzeller gülici ḫandān
Būsīden öpmek ʿahd oldı peymān

[27b] Ṣalınıcıya dirler çemān hem
Öyle dimekdür daḫı ḫırāmān

Bīnend mārā bizi görürler
Baḳmaḳ nigāh u gözci nigeh-bān

Rāndīd ez-der sürdi ḳapudan
Begşūd açdı ḳapucı der-bān

Rānden ne dirseñ sürmek dimekdür
Olmış sineklik adı meges-rān

Kerdem rüfūşe itdüm günāhı
Hem nādim oldum geştem peşīmān

Gizlü nihān u bellü hüveydā
Görinicidür yaʿnī nümāyān

Aldayıcıya dindi firībā
Dīv ehremen hem cinnile şeyṭān

Şībā-zebān di sözi faṣīḥa
Söz bilen ādem merd-i suḫan-dān

Āġāz ol iş başlamaḳdur
Ṣoñına dirler encām u pāyān

Aġır girān u yeyni sebük hem
Anlardur ānhā bunlardur īşān

Yeksan nebāşed olmaz ber-ā-ber
Pür-dil bahādur ḳorḳaḳ hirāsān

Gīrāter ol kim pek ṭutıcıdur
Şol kim ḳaçıcı oldı girīzān

[21] Matbû. Yazmada yok.

Şāyed sezādur bāyed gerekdür
Bāyeste lāzım çoḳdur firāvān

Müstefʿilātün baḥr-ı recezdür
Ögren biyāmuz ḳolaydur āsān

Ḳıṭʿa Çün Cāme-i Çesbīde Be-bālā-yı Suḫan

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Cāme es̱vāba di ṭonluḳ tene ten daḫı beden
Ṭona şalvār dinür gömlege hem pīrāhen

Pōstīn kürk girībān yaḳa ḳaftān ḳabā
Āstīn yeñ yeni nev oldı etekdür dāmen

[28a] Ḫilʿat-ı fāḫire eksūn u perend aṭlasdur
Per-niyān naḳşı olan nevʿa dinür aṭlasdan

Kīş semmūra daḫı pek iyü kürke dinilür
Līk Şīrāzda ḫilʿat diyü gūş itdüm ben

Çeşn bayrāma żiyāfet günine dirler hem
Çoḳ cevāhirli olan tāca dinürmiş gerzen

Ḫātemüñ adı nigīn ü yüzügüñ engüşter
Derzinüñ yüksügi engüştene igne sūzen

Derz yiv baḫye nigende yamalıdur jende
Yamanuñ adı vejeng anuñla di dügmeye sen

Pīne-dūz eski dikici vü kürāde eski
Dūḫten dikmek imiş daḫı bürīde kesilen

Ber-meġāz u daḫı feġyāz dimek şerbetlik
Yaʿni baḫşiş diyü şākirdüñ eline virilen

Der-ḫor-ı ān ki neyem oña ki lāyıḳ degilüm
Virdi Allāh baña bār Ḫudā dād be-men

Ḳıṭʿa-i Gevher ki Ḳadreş Mīşināsed Ḳadr-dān

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Di müsāfir ḳondıġı ev ṣāḥibine mīzbān

Hem müsāfir mīz ü mihmān oldı daḫı mīhmān

[28b] Bir biri ardınca pey-der-pey sekir iz daḫı pey
Hem seniñçün ez-pey-i tu anıñiçün behr-i ān

Ez-berāy-ı u daḫı anuñ içün ūrā aña
Buncılayın zīnsān u ancılayın ānçünān

Ānşān [o] anlaruñ hem īnşān [bu] anlaruñ
Pād-şāhlardur keyān kimler dimek oldı kiyān

Çetr çadır oba ḫargāh u otaḳdur bārgāh
Pek büyük çadır dimek hem gölgelikdür sāye-bān

Gök sipihr oldı züḥal keyvān ʿuṭārid tīr imiş
Ülkere pervīn dirler ʿarş-ı aʿlā gerzmān

Müşterī Bercīş ü Mirrīḫüñ adı Behrām hem
Zühre nāhīd şaman uġrısı olmış kehkeşān

Merz-i būm oldı vaṭan ser-ḥad sınurıdur daḫı
Merz ser-ḥad adıdur ser-ḥad aġası merz-bān

Pās ḥıfẓ itmek daḫı bir rubʿı imiş gicenüñ
Bu sebebden gice bekcisine dinmiş pās-bān

Rān uyluḳ çaḳşıra şalvāra da rānīn dinür
Ḳula at yek-rān binilmişden kināye zīr-rān

Dindi Zerdüşt aña kim yapmış Mecūs içün kitāb
[29a] Hem Mecūsuñ oḳumışlarına dirler mū-bedān

Bilegü ṭaşı fesāne siḥr efsūn u füsūs
Daḫı efsāne ḥikāyet hem dinürmiş dāstān

Bīḫte olmış elenmiş nesne pürvīzen elek
Dögmedür kūbīden ü mihrās maʿnāsı havan

Aḳıcı cūyān çekīden ṭamlamaḳ bāred yaġar
Hem oluḳ mīz-āb imiş altun oluḳ zer-nāvdān

Oldı şancılmış ḫalīde sīḫ şiş püryān kebāb
Mīçeked ṭamlar dimek ḳan ṭamlayıcı ḫun-çekān

Bismil olmuşdur boġazlanmış bürīden kesmedür
Muḫḫ ilik maʿnāsına gelmiş kemikdür üstüḫᵛān

Yara zaḫm u yaralu zaḫmīn ü daḫı zaḫmnāk
Di teşennüc olmışa bāsūr u pür-ḫūn ṭolu ḳan

Bil miyān olmış vasaṭ maʿnāsına daḫı gelür
Ḳuşaġa dirler kemer hem ince bellü mū-miyān

Fārsī ögrendüm oldum böyle ṭatlu dillü ben
Pārsī āmūḫtem geştem çunīn şīrīn-zebān

Ḳıṭʿa-i Ḫūb Be-maʿnīst Çunīn ʿİşve-nümūn

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

[29b] Ṭaşra bīrūn u birūn içerüye dindi derūn
Çevre pīrāmen o maʿnāda imiş pīrāmūn

Oldı mefhūm-ı Ḫudāvend hemān Ṣāḥib ü Rab
Yoḳ naẓīri vü miŝāli dimek olmış Bī-çūn

Dinilür Māniy-i naḳḳāş kitābına daḫı
Gerçi İncīl-i şerīfüñ adıdur Engelyun

Kelemend oldı[22] şikāyet ide aḥvālinden
Zaḥmet ü derdi olandur daḫı rencūr u be-ḫūn

Didiler tenbel olan kimseye nekş ü hōşā
İşini görmege pek saʿy iden ādem be-şükūn

Etlü canluya tenūmend di ferbih semize
Daḫı lāġar arıġa dindi nizār oldı zebūn

Tersine dönmişe maʿkūs olana menḥūsa
Bāz-gūne dinilür hem daḫı vājūn[23] u nigūn

Ġayrı dürlü dime maʿnāsı diger-gūn olmış
Dürlü dürlü diyecek yirde dinür gūn-ā-gūn

Maḥfenüñ adı kecāve ʿaraba gerdūne
Döndigiçün didiler göklere çarḫ-ı gerdūn

Kāst noḳṣan daḫı pek eksige kemter dinilür
[30a] Hem kemīne dimek eksiklü ziyāde efzūn

Reng-i nīrengine aldanma bu çarḫ-ı dūnuñ
Naḳş-ı elvān diyü gösterdigidür buḳalemūn

[22] ol ki matbû
[23] vārūn matbû

Ḳıṭʿa Der-Vāv Çü Nev-bāve-i Bāġ-ı Mīnū

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Şermgīn utanıcı oldı ḳadındur bānū
Pīre-zen ḳoca ḳarı siḥr idicidür cādū

Biri birine ṭolaşmış dimedür pīç-ā-pīç
Mūy ḳıl şāne ṭaraḳ ṣaç bölügidür gīsū

600 Ḳaşıġuñ adı zihār oldı beġal ḳoltuḳdur
Hem tirāş itme setürden eyegüdür pehlū

Pehlevāna yel ü alp u güreşe küştī di
Güçlü ḳuvvetlü tüvānā daḫı ḳuvvet nīrū

Cāvidānī ile cāvīd ebedī vü dāʾim
Rāḥat āsāyiş ü cennet gibi hemçün mīnū

Sīb elmadur iyü bih daḫı beh ayvadur
Nār enār u erik envāʿına dirler ālū

Aṣma tāk ü üzüm engūr ḳoruḳdur ġūre
Oldı gül-nār kiraz vişnedür ālū-bālū

605 Enberūd u likel enberd dinür emrūda
[30b] Şeftereng ile hülū ikisi de şeft-ālū

Dindi bāreng turunca büyügidür nāreng
Daḫı limon aġacı oldı dıraḫt-ı līmū

Bār u ber mīve vü turfanda yimiş nev-bāve
Bihterīn pek iyüsidür iyü nīk ü nīgū

Hinduvāne dinilür ḳarpuza ḳavun germek
Ḫar-beze ikisinüñ adı ḳabaḳ oldı kedū

Zīre kemūn u yüzerlik tuḫmı daḫı sepend
Çörek otına di buġanc u maruldur kāhū

610 Īn suḫanrā bu sözi nīk şinev diñle iyü
Fārsī bilmeyen ādem olamaz nādire-gū

Hemçü Güherhāst Īn Ḳıṭʿa Be-Dīhīm-i Şāh

(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

Ḫuşk ḳurı yaş ter otlaġa dirler giyāh
Ḳurı çıra kāh imiş oldı ṣaman adı kāh

Giceyi iḥyā iden şaḫṣa di şeb-zendedār
Hem daḫı şeb-ḫᵛīz odur vaḳt-i seḥer bāmgāh

Eyle tevekkül dimek oldı penāveh bikun
Ṣaḳlanacaḳ yir kemīn yaʿnī ṣıġınmaḳ penāh

Külbe küçük ḥücredür muḫtaṣarı ḫāne-veş
[31a] Ḥaḳ yolına yapılan tekye gibi ḫānḳāh

Kāġıd-ı zerdī berāt ismi ne ṭuġra nişān
Pād-şehüñ virdigi dirlik imiş nān-ı şāh

Ṣarpa girīve di yol gösterici reh-nümūn
İşlek olan ulu yol adı imiş şāh-rāh

Virme medeh çek bekeş ḳoma dimekdür menih
Al bisitān iste cūy isteme dinse[24] meḫᵛāh

Ansız olan nā-gehān hem daḫı nā-gāh imiş
Vaḳte di hengām u gah gāhice dimek de gāh

İster iseñ maʿrifet yanıma gel de dile
Ger tu biḫᵛāhī hüner nezd-i men āv bi-ḫᵛāh

Būd Īn-Ḳıṭʿaem Ruḫsār Dānişrā Çü Āyīne

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Di resm ü ʿādete āyīn elbette her-āyīne
Ḳadīmī oldı dīrīn ü hem ol maʿnāda dīrīne

Bulunmış bir ḫazīne Ḫusrev ü Pervīz vaḳtinde
Ki genc-i şāyegān dirler ḫazīne daḫı gencīne

Bucaḳ peyġūle kāşāne dimekdür muḫtaṣar ḫāne
Döşer mīgüstered yüñden ṭoḳunmış nesne peşmīne

Ḫuṣūmet düşmenī vü dōstī maʿnāsı ḫulletdür
Göñülde olmasa gizlü ʿadāvet dindi bī-kīne

[24] "dirse" matbû

[31b]

Ṭudaḳ ṭudaġa olsa leb-be-leb emmek mekīden hem
Gögüs gelse gögüs üstine dirler sīne-ber-sīne

Dinürmiş zengile çaḳ çaḳ iden ḫalḫāla ayaḳda
Bilezik kim ṭaḳar maḥbūbeler ḳolına destine

Se-şenbe ṣalı gündür çār-şenbe erbaʿādur hem
Ḫamīse penç-şenbe dindi yevm-i cumʿa āẕīne

Di şenbe yevm-i sebte hem aḥad yek-şenbe olmışdur
Mübārek yevm-i is̱neynüñ dü-şenbe dindi adına

Şeker-güftār olur mı ṭūṭi-i ṭabʿum gibi herkes
Muṣaffā itmeyince sīnesin mānend-i āyīne

Ḳıṭʿa-i Hemçü Gülī Der-Şīşe

(Feilâtün feilâtün feilün)

Kār-ı pinhān daḫı gizlü işe
Bildi cāsūs bedānest īşe

Kār-dān iş bilici merd ādem
Fikr ider yaʿni kuned endīşe

Maḳaṣa kāz u bıyıġa di bürūt
Hem ṣaḳal rīş ü ṣaçaḳdur rīşe

Meşiken ḳırma ḥaẕer ḳıl zinhār
Āb-gīne daḫı mīnā şīşe

Ücretile iş idendür müzdūr
Müzd ücret daḫı ṣanʿat pīşe

Bīḫ kök oldı ḳoparmaḳ kenden
Ney ḳamışdur mīşelikdür bīşe

Direge dindi sütūn balta teber
Dörpü sūhān u keserdür tīşe

Gice gündüzde şebān rūz hemān
Oḳu meyl eyleme ẕevḳ u ʿīşe

[32a] ***Ḫōşā Īn Ḳıṭʿa-i Raʿnā Be-Mıṣrʿahā-yı Ber-ceste***[25]

[25] "nev-ceste" matbû

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Ḳırarsın bişkenī yap yap dimek āheste āheste
Ḳadeḥ ṭolsa piyāle di ḳırılmış daḫı işkeste

Nemāsı olmayan yaʿnī cemādāta di ber-beste
Anuñ żıddı daḫı yire döşenmiş sebze ber-rüste

Ekābir ḳapusı işigine dergāh dirler hem[26]
İşikdür āstān u āstāne daḫı āḫeste

640 Ṭabībüñ baḳdıġı ḳārūre adı pīşyār olmış
ʿİlācuñ adına dārū dinür bī-mār imiş ḫaste

Egerçi ṣıçramaḳ ḳaçmaḳ ḫalāṣ olmaḳ imiş cesten
İyü mıṣrāʿa vaṣf-ı ıṣṭılāḥī oldı ber-ceste

Meʾāl-i şūy-dīde er görüp s̱eyyib olan ḫatun[27]
Nikāḥuñ adıdur kābīn ayaġı baġlu pā-beste

Bu dest-āvīz Sünbül-zādedür erbāb-ı ʿirfāna
Gülistān-ı meʿārifden getürmiş tāze gül-deste

Ḳıṭʿa Ez-derc-i Suḫan Çun Güher-i Nā-süfte

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

ʿAḳlı ṭaġılmışa ḥayrāna dinür āşüfte
Hem o maʿnāda hem alışmış olan ālüfte

645 Dil-güşā ḳalb açıcı oldı mesīre gül-geşt
[32b] Hem şükūfe çiçek açılmış olan üşküfte

Ṭatlu uyḳuya şeker-ḫᵛāb di ḫuften uyumaḳ
Uyumuş yatmışa ḫusbīde dinür hem ḫufte

Pīlever çerçi dimek pīle ḥarīre dinür
Poliçe sefte imiş daḫı delinmiş süfte

Fihe vü fih kürege dindi süpürge çārūb
Ḫāk-rūbe süpüründi süpürülmiş rüfte

Tu mepindār ki sen ṣanma ki dāʾim bilürem
Söylemek güften ü söylenmişe dirler güfte

[26] "kim" matbû
[27] "ʿavret" matbû

Diñle cevher gibi bil ḳadrini itme żāyiʿ
Gūşvār olsa sezā böyle dür-i nā-süfte

Çi Rengīn Ḳıṭʿa Her Ḥarfeş Be-Ṣadr Negest-Endūde

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Ezilmiş hem süzilmiş nesne sāyīde daḫı sūde
Üzülmişdür güsiste aşınup yıpransa fersūde

Sütūde medḥ olunmış āzmūde hem ṣınanmışdur
Emīn [ü] sālim eymen yaʿni rāḥat olmış āsūde

Ḫıdīv ü key dimekdür pād-şāhuñ emridür fermān
Buyurmaḳ oldı fermūden buyurulmış da fermūde

İyülük ṣaġlıḳ olmış ten-dürüstī gibi bih-būdī
[33a] İdi būd olmaġa būden dinür olmış daḫı būde

Ḳarışmış oldı āmīziş daḫı āmīḫten öyle
Bulaşıḳ oldı ālūden bulaşmış nesne ālūde

Di süzgi adına pālūne pālūden daḫı süzmek
Süzülmişden kināye peltenüñ adı da pālūde

Büyük olsa ḳadeḥ peymāne di ölçek dimekdür hem
Cihan-peymā gezen dünyāyı ölçülmiş de peymūde

Ḳabīle dūdmān u dūde ol maʿnādadur ancaḳ
Tütünden mūmdan ḥāṣıl olan isdür daḫı dūde

Nigārīden dinür naḳş itmege naḳşa nigār ammā
Daḫı maḥbūba dirler hem ṣıvanmış oldı endūde

Süpürz olmış ṭalaḳ öd zehre daḫı aḳ cigerdür şüş
Dinür hem bögrege gürde baġırṣaḳ adıdur rūde

Dinür kuhsāra ṭaġa tīġ-ı kūh üstinde sivrisi
Depe maʿnāsıdur püşte yıġın mefhūmıdur tūde

Tevā maḥv u telef olmaḳ tebāh anuñ gibi olmış
Daḫı hīç oldı pūç u hem ʿabeṣ ṣoldur ki bī-hūde

Hemān āṣār-ı feyż-ā-feyż-i Vehbiyy-i İlāhīdür
Degildür kesbile ḥüsn-i edā ṭabʿ-ı süḫan-gūda

[33b] ***Ḳıṭʿa-i Gevher Zi-Deryā-yı Dilem Dīger Be-cūn***[28]

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Ḫāliṣe sārā dinürmiş yaʿni ʿanber şāh-būy
Pek iyüsi ʿūd-ı mendel ʿūd aġacı dār-būy

Nāfe-i müşk ol göbekdür kim düşer ceyrāndan
Çīn ıḳlīmindedür ammā o āhū başḳa ṣoy

Ḫaṭ ber-āverde henüz tüyi belürmiş tāzedür
Di tegil tüysüz olan maḥbūba yaʿnī sāde-rūy

Can-fezā cān artıran merdüm-keş ādem öldiren
Didiler maʿşūḳa cānān u maḥalle adı kūy

Encümen meclis ḳızışdıkca di germ-ā-germ aña
Oldı germ-ülfet iyü görüşme terdür daḫı ḫoy

Rüstemüñ babasıdur Zāl ü daḫı pek iḫtiyār
Ḳır ṣaḳallıya dinür āmīze-mūy u hem dümūy

Cündiler içinde pek aʿlā binici şeh-süvār
Tevsen ol atdur ki pek sert ola yaʿnī tünd-ḫūy

Ucı egrilmiş cirid çevgān ʿArabca[29] ṣavlecān
Cündiler atup anuñla ṭutdıġı ṭopa di gūy

Oldı egrilmiş ḫamīde bükülen pīçīde hem
İki ḳat nesne dütā vü ḳat ḳat olmış tūy tūy

[34a] Şūḫ açıḳ meşreblü nāzük-ṭabʿ u hem ḥāżır-cevāb
Kirli paslı şūḫ-gīn ü yayḳamaḳdur şüst ü şūy

Güm yitikdür żāyiʿ olmış nesneye güm-geşte di
Yāften bulmaḳ dimek hem aramaḳdur cüst-cūy

Ḳarışıḳ ġavġā ile ṣīt u ṣadā şūr u şeġab
Fitne āşūb u ziyān āsīb söz ṣav güft-gūy

Ger tu dānī sen bilürseñ bih ez-īn bundan iyü
Mīşināsem añlarum fermā buyur söyle bigūy

[28] "Be-cūy" matbû
[29] "daḫı hem" matbû

Meşnevī Der-Işṭılāḥāt-ı ʿAcem

(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Kātib-i can Bāriy-i raḥmet-meʾāb
Faḫr-ı ʿālem şaḥne-i çārum-kitāb

Āb-ı Ḥıżr olmış daḫı ʿilm-i ledün
Eyleyüp ez-ber unutma yād kun

Pād-şehdür sāye-i Yezdāa dimek
Bār dāde eylemiş dīvan dimek

Rūz-ı nev rūziy-i tu dinse meʾāl
Rızḳuñı iḥsān ider ol Lā-Yezāl

Didiler aṣḥāb-ı kehfe heft-ten
Hem güneşdür Yūsuf-ı zerrīn-resen

Āb-ı Meryem di ṣalāḥ u ʿiffete
Daḫı ser-sebzī dinürmiş devlete

ʿĪsiy-i şeş-māhe olmış mīveler
Pīş-res turfanda kim ol biter

Didiler Aʿcām-ı bī-şerm ü edeb
Kaʿbe-i ʿulyāya ḫatun-ı ʿArab

Çerḫ-i zerrīn-kāse yaʿnī āsmān
Hem güneşdür zemzem āteş-feşān

Ẓulmet oldı reng-i şāh-ı zeng-bār
Ṣu kenārına dinürmiş rūd-bār

[34b] Gice māʿnāsındadur zülf-i zemīn
İstedigi yirde ṭuran ḫoş-nişīn

Rāḥatıla ḫoş geçen yıl şāh-sāl
Şīr-i murġ ol nesne kim ola muḥāl

Yil şedīd esdikde dirler dīv-bād
Merkeb-i Cem bu havaya olmış ad

Söz büyüklerde süḫandur āf-tāb
Keşti-yi zer māh-nev ey kām-yāb

Nüh ṣadef oldı ṭoḳuz ḳat āsmān
Çār-bāġ ise ʿanāṣırdur hemān

Āḫṣīcān hem ʿanāṣır adıdur
Çünki biri birinüñ eżdādıdur

Din-fürūşān olmış aṣḥāb-ı riyā
Geçmez aḳça daḫı naḳd-i nā-revā

Pek ḳadīmī nesnedür pā-yı çenār
Sāl-ḫūrde oldı ġāyet iḫtiyār

Dindi taʿẓīm itmege zānū-zeden
Nāvek-endāz oldı ḫalḳa ṭaʿn iden

Devlet ü iḳbāl āb-ı bī-licām
Āb der-cūy-ı tu devlet sende tām

Luṭfıla iḥsān[30] ider ber-pā kuned
Āşkār eyler dimek peydā kuned

Fā'ide gördi dimekdür ṭurfe best
Hem daḫı yār-ı muvāfıḳ yek-nişest

Fikri pek yañlış olan kūtāh-bīn
Meşveret yirine dirler gül-zemīn

Genclik gitdi dimek şeb der-güẕeşt
Hem iş işden geçdi āb ez-ser-güẕeşt

Gül şüküfte gizlü olmışdur ʿayān
Üstüḫᵛān best aṣlını itdi beyān

Aṣlı yoḳdur teh nedāred īn süḫan
Ara aġzın ber lebeş engüşt-zen

Gelmedi eglendi reft ü seng best
Bitmese bir iş dinür ṣūret nebest

Bulsa iş ṣūret di āb āmed be-kār
Āş puḫten işe virmekdür ḳarār

Pek ḳolay işe dinür mūy u ḫamīr
Mūze vü gil oldı maʿnāda ʿasīr

[35a] Ḫāk-i rengīn dinse altundur murād
Furṣat el virdi dimekdür dest dād

[30] "iḥyā" matbû

Geçdi furṣat demleri āhū güẕeşt
Yıḳılup gitsün dimekdür seg be-deşt

Baḫt-ı dendān-ḫāy pek menḥūs baḫt
Hem dinürmiş müşkil işe kār-ı saḫt

Manṣıba irdi raḳam ber-ser-girift
Hem ḳabūl itdi dimekdür ber-girift

Kibr ü ʿunvān eyleyendür ser-girān
Daḫı maʿzūle dinür Ḳurʾān-ḫᵛān

Hem iyü gün dostı yār-ı nev-bahār
Dem meḫor aldanma sen ey kāmkār

ʿUzlet itdi rūy ber-dīvār kerd
Āşkāre eyledi dīdār kerd

Yalımı alçaḳ olan dīvār pest
Yaʿni bu üslūb üzre zīn-dest

Ḫāne-ken ṣoldur kim ola nā-ḫālef
Bī-muḥabā buldıġın yir ḫoş-ʿalef

Oldı maʿnāda zi-desteş şud ʿinān
İḫtiyārı ḳalmadı elde hemān

Dil-nümūde iltifāt itmiş dimek
Dāmen efşānden hem iʿrāż eylemek

Ḫātem-i gūyā dehān-ı dil-berān
Hem daḫı minḳār-ı gül olmış zebān

Ḳaçdı maʿnāsına gelmiş püşt dād
ʿUzlet itdi der-pes-i zānū nihād

Kerd ez-ū pehlū tehī dinse hemān
Anı terk itdi dimek olur ʿayān

Ḥāżır olmış pāyiçe pālā-zede
Dest ber-efşānde ol kim terk ide

Mār ḫorden derd ü zaḥmet çekmedür
Hem[31] fürū-reften meşaḳḳat çekmedür

[31] "Dem" matbû

Gurg-i bārān-dīde görmiş rūzgār
Yaʿni çoḳ şeylerden almış iʿtibār

Sırrını ifşā iden kūtāh-bām
Maġz-pūsīde degilmiş ʿaḳlı tām

Hem daḫı bī-dār-maġz oldı reşīd
Nev-ḫaber aldı dimek çeşmeş çehīd

[35b] Yüriyenler nāz ile dāmen-keşān
Pek uzun boylu güzel serv-i revān

Yüz görümligi dimekdür rū-nümā
Hem muṣavver adıdur çihre-küşā

Pā-feşerd oldı dimekdür ber-ḳarār
Bāz-āverd itdi yaʿnī iʿtiẕār

İʿtiẕār-ı nā-mülāyim ʿöẕr-i leng
Pek ṭarılduḳda dinür āmed be-teng

Ṭarılursa dinilür āmed-behem
Di be-cāy-ı ū anuñ ḥaḳḳında hem

Pek ġażablandı dimekdür tīre şud
ʿAḳlını şaşırsa dirler ḫīre şud

Sert idi pek yumşadı āmed fürūd
Devleti artarsa di ābeş füzūd

Mużṭarib olsa kişi şud deste di
Hem minâre adına gül-deste di

Ġālib olduḳda dinürmiş sikke-zed
Münteḫab nesne daḫı rūy-ı sepīd

Dindi ḫod-ser aña kim bī-bāk ola
Sīne-ber-ṭāḳ ol ki baġrı çāk ola

Çoḳ yilüp gezdi dimekdür ḳaṭre-zed
Hīç-kāre boş sürüten şaḫṣ-ı bed

Pek muʿānid kimse kāfir mā-cerā
Hem daḫı nā-dāşt bī-şerm ü ḥayā

Ḥaddini bildürdi dimekdür murād

Dinilürse ber-ḫuruş[32] kālā nihād

Ġālib olduḳda dinirmüş dest-bered
Yorulup maġlūb oldı bāz-ḫurd

İştelim kerd eyledi ġavġā nizāʿ
Hem daḫı şeb-ḫōş kerd itdi vedāʿ

Oldı rüsvā ber-sereş beyża şikest
Geldi o ḥāle be-rūzā u nişest

Bī-ser ü pādur perīşān-ḥāl olan
Çūn-mānde ṣoñradan bī-māl olan

Çeşm dārende çü kim ümmīd ider
Gözlüge çeşm-i Firengī didiler

Altuna ġarḳ eyledi der-zer girift
Daḫı ṭutdı şuʿlelendi der-girift

[36a] Dimek olmış āteş āyed ez-çenār
Ummadıġuñ yirden olur āşkār

Hem kedūyı vü çenārı diseler
Bir birine uymaz iki nesneler

Bir birine küfv olanlar nīk ü kem
Hem-ser-i ṭāvūs ṭāvūsest hem

Pīş-keş maʿnāsı oldı[33] tercemān
Sünbül-i ter daḫı zülf-i dil-berān

Ḳuvveti var zūr-dāred der-ciger
Yaʿni ʿafveyle dimekdür der-güẕer

Terk-i nāmūs itme āb-ı rū merīz
Merḥamet eyle dimek rīzī be-rīz

Bir iyü nesne telef olsa meger
Dinilür dīger nemībended kemer

Ger dinürse ṭaşt ez-bāmeş fütād
Sırrı fāş oldı dimek olur murād

İşidilse sırrı kim mektūm idi

[32] "ḫoş" matbû
[33] "olmış" matbû

Baḫyeeş ber-rūy-ı kār üftāde di

Gördiren yolsız işin ḫalḳa hemān
Mār mīgīred be-dest-i dīgerān

Gizlü müfsid oldı kūteh āstīn
ʿAyb fāḥiş bāz-gūne-pōstīn

Gice gündüz cübbe-i ḫurşīd ü māh
Şaḫṣ-ı meşʾūma dinür zāġ-ı siyāh

Gizlü maʿnāya dinürmiş der-libās
Hem müneccim adıdur aḫter-şinās

Ḥavż-ı māhī āsmānda burc-ı ḥūt
Hem daḫı demdür keşīd itdi sükūt

Nā-tüvān-bīn düşmen ü daḫı ḥasūd
Pek faḳīre didiler kīse-kebūd

Hem nişān-ı faḳr imiş engüşt-i nīl
Şol giran-cān u giran-sāye şaḳīl

Oldı ḫas-pūşī nifāḳıla riyā
Āb-ı zīr-i kāh mekr-i nā-sezā

ʿAhdini bozan kişi zinhār-ḫᵛār
Hem siyeh-kāse leʾīm-i nā-bekār

Dest ü pā zād itdi saʿy u ihtimām
Pur şude peymāneeş ʿömri temām

[36b] Ḫısset oldı gürbedür zindan serā
Yüze gülici imiş gendum-nümā

Gizlü ḥīle gürbedür enbān imiş
Ḫᵛāb-gāh-ı ġūl bu devrān imiş

Pek fenā ile sürüldükde iyü
Ṭaʿn idüp dirler şütür-gürbe diyü

Ḫāk şud ḫōr u ḥaḳīr oldı dimek
Mār-ı şeydāyī ne dirseñ engerek

Dest-kārī eylemekdür kesb ü kār
Ṣaġ elüñ adına dirler dest-i kār

Yan virüp ṣavmaġa çep dāden dinür
Ḳovcıya ġammāza nāḫun-zen dinür

Hem çep-endāz ol ki işi ters ola
Rāh-ı ḫᵛābīde dinür işlek yola

Raḫt-beste eylemiş ʿazm-i sefer
Ḫayme-zed dirler muḳīm olsa eger

Açdı sırrın ʿūd der-micmer nihād
Āşkār oldı dimekdür rūy dād

Gizlü söz mefhūmı olmış zīr-i leb
Bir dilim etmek gibi çekme taʿab

Di simāṭuñ adına ḫᵛān-ı dırāz
Pek mülevves̱ ekl iden ṣaṭranc-bāz

Ebleh ü aḥmaḳ olandur ḫīre-ser
Her işin ḫoş fehm idendür dīde-ver

Di tevāżuʿ idiciye ser-figen
Ādemi tekdīr idendür dil-şiken

Müddeʿī vü ḫaṣm dāmen-gīr imiş
Ḫāṭırı ḳalmış olan dil-gīr imiş

Dāred ū der-zīr-i dāmāneş çerāġ
Şāhidi ḥāżırdur eyle sen ferāġ

Şaḫṣ-ı maṣrūʿa dinürmiş sāyedār
Naʿl der-āteş olandur bī-ḳarār

Olmış ebrū-zen işāret idici
Germ-rān atın sürüp pek gidici

Terk-i dünyā eyleyen ḫāne-fürūş
Bī-ʿıyāl ü serserī ḫāne-be-dūş

Bī-sebeb maġrūr olandur bād-ser
Pek rezīl ādem kes-i zen gūn-ḫar

[37a] Destḫar-gū sögici bed sözlidür
Sirke-ebrū ol ki ekşi yüzlüdür

Ebleh ü aḥmaḳ olandur gāv-rīş
Bī-sebeb ʿöẕr ü bahāne ḫuşk-rīş

Sebz-pāy u şūm-pey meẕmūm olan
Nā-mübārek maḳdemi meş'ūm olan

Dindi bed-pertev aña kim baḫtı zişt
Hem tekebbür eyleyen gerdūn-sirişt

Şol ki muḍḥik ola rüsvāy u melūm
Dir ʿAcem bāzīçe-i zengī vü rūm

Ḳāżiyy-i Gīreng o kim ḫoş-gūy ola
Ḫᵛāce Naṣru'dd-din gibi dil-cūy ola

ʿĀrsız cerrāra dirler ceste-gīr
Hem miyān-gīr öyle bī-ʿār u ḥaḳīr

Şūḫ-çeşm ol yüzi açıḳ bī-ḥayā
Zūr ile alan dilenci ḫar-gedā

Çavuşuñ adı siyeh-pūş oldı hem
Muḥżır [u] ḳāḍıya da olmış ʿalem

Ḳul dimek mefhūmı da ḥalḳa be-gūş
Hem köle maʿnāsı olmış süfte-gūş

Ḳapu yoldaşıyla aḳran hem-künān
Cümlesinüñ sözi birdür yek-zebān

Oldı ḫıdmetkāruñ adı pīş-kār
Hem kemer-beste daḫı ḫıdmet-güẕār

Ḥāżır olmışda ṭurur can ber-miyān
Uṣanup bī-zār olan āmed be-cān

İlerü çekdi dimekdür ber-keşīd
Añladı mefhūmı olmış ber-resīd

Ḥāżır olur āstīn ber-mīzened
Hem aña lāyıḳ dimek ūrā resed

İnce fikr idici üştür-bīn imiş
Daḫı üştür-ḫūy ṣāḥib-kīn imiş

Ḳapucılar ketḫudāsı mīr-bār
Eskidür çoḳ iş bilür köhne-süvār

Ṭabl-ı pinhan mīzened dinse me'āl

Şol işi ṣaḳlar ki setr itmek muḥāl

Ḥaşmet ü dārātıla bā-reng ü būy
Sözi bī-maʿnā olandur mürde-gūy

[37b] Didiler ḥāżır-cevāba ter-zebān
Fikri ḳuvvetlü olandur ḫurde-dān

Aña dirler kim zebān-ı zer-gerī
Ola maʿhūda işāret sözleri

Zīr-i bālā-gūy şol kim ḫalṭı çoḳ
Zīr ü bālā nīst şekk ü şübhe yoḳ

Gizlü ser-beste muʿayyen ser-zede
Muntaẓırdur emre dāmān ber-zede

Müfsid ü alçaḳ münāfıḳ zerde-gūş
Kendüyi medḥ eyleyendür ḫod-fürūş

Fāsıḳ u fācir dimek sāye-perest
Şīr-gīr oldur kim ola nīm-mest

Şenbe āb-ı ḫuşk revnaḳ āb u tāb
Āteş-i ter oldı maʿnāda şarāb

Dest-i şüst oldı dimekdür nā-ümīd
Dil-berüñ mümtāzı āhū-yı sefīd

Yaʿni daʿvet eyledi āvāze dād
Daḫı rām oldı dimekdür ten-nihād

Per-niyān-ḫūy ol kim ola ḫulḳı ḫoş
Oldı bed-āġāz ḫuysuz sözi boş

Şol ki pek aḥmaḳ ola dāmen-dırāz
Sāde-levḥ olmış o maʿnāda mecāz

Ṣanʿatında māhire pür-kār di
Çīre-dest olmış daḫı anuñ gibi

Saʿy idüp çoḳ iş görendür dīv-dest
Yapdı müşkil işleri ber-bād best

Pek göñülsüz iş ṭutıcı kār-düzd
Didiler ayaḳ terine pāy-müzd

Dindi maġlūb u zebūna süst-gūş
Ten-zened maʿnāsıdur olur ḫ̮amūş

Ḳuvvet ü ḳudret dimekdür dest-gāh
Gürg-i Yūsuf müttehemdür bī-günāh

Sen çekersin fikr[34] itme kār-büd
Her ki seg rāmī keşed ü mīkeşed

Tīşe sūy-ı ḫ̮od zened dinse eger
Oldı maḳṣad kendüsi nefʿin arar

Rūy-ı ū bebned dimek mefhūmı hem
Yaʿni anuñ cānibidür mültezem

[38a] Şöyledür maʿnāda kec-dār u merīz
Ḳarda gez ammā belürsüz olsun iz

Diseler der-āstīn īnest ü bes
Bulunan bu ġayrıdan ümmīdi kes

Der-çi tīrī dinse mefhūm u meʾāl
Rütbe vü ḥālinden itmekdür suʾāl

Dinilürse nāndur rūġan-fütād
Bī-meşaḳḳat devlete irdi murād

Rīş-i nāṭūrī kuned yalṭaḳlanur
Bāziy-i ḫ̮āye ʿabes̱ işe dinür

Sengdür ḳandīl-i pür-fikr ü telāş
Ġāfil olma ḥāżır u ḳandīl bāş

Īn be-ū pehlū zened dinse temām
Bu aña beñzer dimek olur merām

Ḫ̮āne tebrīk itse ferzend-i ʿAcem
Dir imiş kim būriyāyī mīkunem

Rind ü ferzend oldı ġāyetde ẓarīf
Mīve-i dil şiʿr ü inşā-yı laṭīf

Ḫ̮ᵛāce olmış nāvek-endāz-ı edeb
Pīç uşaġa didiler māder-celeb

[34] “mirken” matbû

Ḥarf-i sākindür zede ey pür-hüner
Esre üstün adıdur zīr ü zeber

Pek perīşan yazıdur pāy-ı kelāġ
Puşuya girse di kerde pāy-ı zāġ

Cāme-i mūyī daḫı mū-bīne kürk
Dir ʿAcem şāʿirleri maḥbūba Türk

Bī-edeblik itse hem bir şaḫṣ-ı bed
Ṭaʿn idüp dirler ki Türkī mīkuned

Pek beyāż olsa iyü olsa şeker
Adına anuñ ṭaber-zed didiler

Pencere maʿnāsı olmış tābdān
Baca mūrī kim çıḳar andan duḫān

Pāki vü mūsī dimekdür ustura
Oldı ebrū-ken daḫı cinbestere

Di bulut adına pīl-i āb-keş
Hem daḫı şīr-i süvār olmış güneş

İmtizācı bed olandur bed-ḳumār
Keykdür şalvār-ı bī-ṣabr u ḳarār

[38b] Nesne żāyiʿ olsa di sīm-āb şud
Pek ḫacīl oldı dimekdür āb şud

Sözde yañlış ṭutıcıdur ḥarf-gīr
Ḫurde-gīr ol ʿayb arayıcı ḥaḳīr

Sözime daḫl itdi dimekdür murād
Dir isem engüşt ber-ḥarfem nihād

Begẕer ez-men ḳo beni ḥālime sen
Yaʿni incitme beni meşkun be-men

Pek ġażabnāke dinürmiş ḫīre-şīr
Ẓulm dest-endāz unutma yādgīr

Çeşm-i dil-ber āhu-yı dünbāle-dār
Pek küçük maḥbūba dirler ney-süvār

Aṣlı nesli pāk olandur gevherī
Nazlı beslenmek de sāye-pervērī

Oldı nev-kīse yeñi devlet bulan
Daḫı hindū-zādedür bed-aṣl olan

Bād-ı herze vaʿdedür kim aṣlı yoḳ
Hem siyehkār ol ki kiẕb ü fısḳı çoḳ

Bī-vefā mefhūmıdur yāran-fürūş
Murġ-ı dil maʿnāsı olmış ʿaḳl u hūş

Şaḫṣ-ı meʾnūsa dinür kim germ-ḫūn
Ülfeti ola ṣafā-baḫş-ı derūn

Gice gündüz adı olmış ḫuşk ü ter
Pek delidür ḫuşk-maġz u ḫuşk-ser

Gerçi şāhid ola maʿnāda güzel
Şāhid-i bāzār ammā mübteẕel

Bir maḥalde dinse şehrī vü gülī
Beldenüñ mümtāzı budur ḥāṣılı

Bülbül olmış zend-bāf u zend-ḫᵛān
Iṣfehanda baġçedür Naḳş-ı Cihān

Dil-keşā Şīrāzda bir baġçe hem
Şeyḫ Saʿdī anda medfūn-ı İrem

Daḫı gül-geşt-i muṣallā ḫoş-mekān
Ḫᵛāce Ḥāfıẓ anda Firdevs-āşiyān

Āb-ı Ruknī hem anuñ ırmaġıdur
Menbaʿı Allāhu Ekber ṭaġıdur

Ḳarışıḳ söz ṣav dimek güft ü şenīd
Terk ü iġrāż eyledi dāmen keşīd

[39a] Perde efken oldı şaḫṣ-ı bī-ḥayā
Her kimi görse seven zūd-āşnā

Ten-fürū-dāde şu kim ġāyet muṭīʿ
Dest-i merdī dinse mefhūmı şefīʿ

Di enāyī aña kim cehli ʿayān
Olmış aḥmaḳlar da şīşe kerde-nān

Saḫt-pīşānī olandur yüzi pek

Çār-ḫāye ʿavreti çoḳdur dimek

Di şehīdī aña kim zen-pāredür
ʿAvret içün can viren bī-çāredür

Pā-girift itdi cimāʿ u iḫṭilāṭ
Oldı maʿnāda menī āb-ı neşāṭ

Def-keş olmışdur daḫı şol nā-bekār
Kim ider zen-pāreye ʿavret şikār

Zen bimüzd ol ḳaḥbe kim rüsvā-yı ʿām
Ḳalye-ḫᵛār oldı gidi beyne'l-ʿavām

Muġlim olan şaḫṣa dirler tāz-bāz
Aralıḳda iş düzici kārsāz

Tāz-ḫīr ü çār-mīḫ ol fiʿl-i ḫām
Gūh-ı dellāl oldı pāzeng-i ġulām

Hem ṭabaḳ-zen didiler saḥḥāḳaya
Kendü gibi ʿavrete müşṭāḳaya

Ġarḳ-ı perrān birden idḫāl eylemek
Hem miyān paça sürişdirmek dimek

Ser-girifte dindi yefʿallenmişe
Daḫı ḫuft u ḫīz tedrīcī işe

Dindi mücrim kimseye nāme-siyāh
Hem daḫı zülf-i ḫaṭā cürm ü günāh

Tevbe eyle cāmrā ber-seng-zen
ʿAhdüñi bozma meşev peymān şiken

Fāriġ olmaḳdur varaḳ gerdānden
Öyledür hem āstīn efşānden

Maʿni-yi cān-ı men ü cān-ı şumā
Biz sizüñle saġ olalum dāʾimā

Dest ü pāy-ı ḫod zedem çekdüm emek
Hem vedāʿ itdüm duʿā güftem dimek

Buña olsaydı diyü itmek recā
Cān ger ü cāme ger ü baş can fedā

[39b] Di ser-āmed olsa bir nesne temām
Tuḥfe-i Vehbī de bitdi ve’s-selām

Bu tārīḫile Ẕeyl-i Tuḥfe Miskiyyü’l-Ḫitām Oldı

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

Zihī manẓūme kim peyveste-i ḥüsn-i niẓām oldı
Vezīr-i aʿẓamuñ nām-ı şerīfiyle be-nām oldı

Getürdüm sünbülistān-ı hünerden berg-i sebzimdür
Gül ü sünbül gibi pīrāye-i farḳ-ı enām oldı

880 Ḳarīḥam ḳuvvetinden bilmem aṣlā iftiḫār itmem
Mücerred luṭf-ı Ḥaḳḳıla peẕīrā-yı ḫitām oldı

Oḳunduḳça duʿā-yı ḫayra maẓhar olmadur maḳṣad
Bu maṭlab bende-i nā-kāma aḳṣā-yı merām oldı

882 Hezāran şükr idüp Ḥaḳḳa didüm tārīḫ-i itmāmın
Biḥamdillah bu zībā Tuḥfe-i Vehbī temām oldı

Temmetü’l-kitāb bi-ʿavni’l-Meliki’l-Vehhāb bi-desti ḫaṭṭı faḳīrü’l-ḥaḳīr ʿAbdu’r-Raʿūfü’l-Ḳandehārī